

Саветодавна комисија за људска права

ТСС зграда Д-12, седиште мисије УНМИК-а, Приштина, Косово, електронска пошта hrar-umik@un.org, телефон +381 (0)38 504 604 локал 5182

Годишњи извештај 2010

Уводна реч

Година 2010. је трећа година рада Саветодавне комисије за људска права.

Од фебруара 2010., састав Комисије је остао непромењен током већања по први пут од њеног оснивања. Ово, у комбинацији са ефикасним организовањем унутрашњих поступака Комисије током месечних заседања у Приштини, као и повећано коришћење електронских средстава комуникације, јасно је побољшало њене резултате, као што и показују статистике објављене у овом извештају.

Штавише, тренутни ниво сарадње са УНМИК-ом је још један значајан позитиван фактор у омогућавању Комисији да са више пажње и већом ефикасношћу него у прошлости прегледа нерешене предмете.

Крајем 2010. године, дугорочни проблеми који се тичу питања превођења жалби поднетих Комисији са српског или албанског језика на енглески језик су коначно решени. Велики проценат жалби је чекао по више месеци на превод, а у неким случајевима чак и преко годину дана. Недостатак потпуног познавања ових списа спречавао је Комисију да предузме било какве процедуралне кораке код таквих предмета, док је истовремено развијала свеобухватне стратегије за њихово решавање.

Комисија је у својим претходним годишњим извештајима, заједно са разним међународним организацијама и институцијама, истакла потребу за повећањем броја професионалног особља у свом Секретаријату. Ово остаје као потреба због великог броја жалби које су поднете 2009. године, а које су изненадиле све у то време, и довеле до тога да се број од десетина предмета повећа на неколико стотина. Потреба за додатним особљем је створена због великог броја нерешених предмета који су сложени и захтевају интензиван рад. Такође, постоји оправдано очекивање од стране жалилаца, као и од шире јавности да ће Комисија донети одлуке и изразити своја мишљења у разумном временском року. Комисија је безуспешно од УНМИК-а затражила додатно стручно особље и тражила помоћ у том погледу, укључујући и финансијску помоћ од разних влада. Крајем 2010. године, ови дуготрајни напори су коначно били успешни. Комисија је добила одобрење за финансијску помоћ од шведске владе. Као резултат изванредне координације између шведске владе, Програма развоја Уједињених нација, УНМИК-а и Секретаријата Комисије, Секретаријат ускоро добија још једног адвоката. Међутим, то не решава у потпуности проблем недостатка кадра у Секретаријату зато што су наше потребе велике, али ће свакако значајно повећати могућности Комисије.

Упркос овим текућим изазовима, Комисија је 2010. године донела бројне важне одлуке и мишљења у неколико области, која се већином тичу питања у вези са имовинским правима и приступом правосуђу. Судска пракса коју је Комисија развила у овим предметима омогућиће јој да брже решава сличне нерешене случајеве.

Знатна већина нерешених случајева тиче се недостатка адекватних и ефикасних истрага које се односе на нестале или убијене особе. Комисија је 2010. године фокусирао своје напоре да прегледа сваки од ових предмета и да прикупи информације и примедбе од жалилаца. Сви предмети су темељно прегледани и спојени тамо где су се односили на исте жртве, породицу или догађаје. Након овог разматрања, Комисија је већ усвојила одређен број одлука о прихватљивости у предметима несталих и убијених особа и започела испитивање меритума. У многим од ових случајева, појављују се озбиљни

проблеми услед немогућности или недовољног приступа Комисије полицијским списима истраге, који би у нормалним околностима били почетна тачка за правилно и потпуно разматрање таквих жалби.

Упркос оваквим потешкоћама, а у светлу искустава из 2010. године, Комисија започиње нову годину својих активности са много већим оптимизмом и поверењем у свој мандат, имајући на уму улогу која јој је намењена у вези са свима онима који су јој поверили своје недаће као и њен значај за Уједињене нације.

Марек Новицки
Председавајући
Саветодавне комисије за људска права
март 2011. године

1. Увод

1. Саветодавна комисија за људска права (Комисија), установљена Уредбом УНМИК бр. 2006/12 о оснивању Саветодавне комисије за људска права, од 23. марта 2006.,¹ у току своје треће године рада у Приштини (Косово), наставила је да разматра жалбе о наводним повредама људских права које је починила Привремена управа мисије Уједињених нација на Косову (УНМИК) или које јој се приписују. Комисија остаје једини механизам који се бави повредама људских права за које се наводи да их је починила мисија Уједињених нација или које се овој мисији могу приписати. С обзиром на *sui generis* природу Уједињених нација и деликатност приликом решавања ситуација повреде људских права које се могу приписати самој Организацији, Комисија није суд и не може да нареди надокнаду или одређену заштитну меру. Међутим, може да одреди да ли је УНМИК одговоран за кршење људских права, и уколико је то случај, може да упути препоруке Специјалном представнику Генералног секретара (СПГС) на Косову, када је то потребно. Иако Комисија још увек очекује одговоре јавности на препоруке које је она упутила до данас, првобитна повратна информација УНМИК-а показује да се озбиљно поступа са препорукама и да Организација намерава да примени такве препоруке када то буде могуће.

2. Услед чињенице да је у већем делу 2010. године Комисија била у пуном саставу, она је била у могућности да учини већи напредак у обради жалби него у претходним годинама. Овај годишњи извештај покрива период са почетком од 1. јануара 2010. године и завршетком од 31. децембра 2010. године, током кога је Комисија спровела 11 заседања, примила 89 нових жалби² и проследила 60 предмета СПГС-у ради одговора о прихватљивости и/или меритуму жалби. Током 2010., Комисија је усвојила 13 мишљења о меритуму (која се тичу 23 жалбе), установила 40 нових жалби прихватљивим или делимично прихватљивим, усвојила једну делимичну одлуку о прихватљивости, прогласила 10 жалби неприхватљивим и уклонила пет жалби са листе. Од укупно 525 уписаних жалби (које се тичу хиљада појединаца), укупно је затворено 66, док преосталих 459 жалби чека на разрешење у разним фазама поступка.

3. Комисија и Секретаријат су, такође, у 2010. години, успели да обезбеде финансирање од стране шведске владе за ангажовање додатног члана особља преко малог пројекта Програма развоја Уједињених нација за подршку Комисији. Нови члан особља ће почети са радом почетком 2011. у периоду од најмање осам месеци. Поред тога, Одељење за подршку мисији Секретаријата и УНМИК-а привело је крају уговор о спољашњим услугама неповерљивих превода како би се смањило заостатак превода на чекању.

4. Додатно, Комисија и Секретаријат су организовали презентације за гостујуће мастер студенте са Европског међу-универзитетског центра за људска права и демократизацију, а особље Секретаријата је учествовало у радионици за судије на Косову у којима је представљено њихово мишљење о спојеним случајевима *Милогорић и остали* а постављана питања решавана (детално размотрено у §§ 48, 69, 72, 78 - 79, 83 и 118 - 119, испод).

¹ Приложено као Додатак А.

² Треба напоменути то да је услед недостатка преводилаца при УНМИК-у, приближно 87 жалби остало непреведено на крају 2010. године.

5. Током периода подношења извештаја о раду, Комисија је такође била предмет јавних изјава од стране разних органа Савета Европе. Дана 7. јуна 2010. године, Одбор за политичка питања Парламентарне скупштине Савета Европе (ПССЕ) објавио је извештај о ситуацији на Косову и улози Савета Европе, у коме је дат коментар о јединственој природи Комисије³ и који је био основа за Резолуцију ПССЕ 1739 о ситуацији на Косову и улози Савета Европе, који је упутио одређене препоруке које се тичу развоја у законодавству, а које су утицале на Комисију 2009. године.⁴

6. Председавајући Одбора за политичка питања ПССЕ-а је 2009. године захтевао од Европске комисије за демократију путем права (Венецијанска комисија) да припреми пропратно мишљење о механизмима за испитивање усклађености поступака УНМИК-а и ЕУЛЕКС-а на Косову са стандардима о људским правима. Раније мишљење Венецијанске комисије из 2004. године, које је дато на захтев ПССЕ препоручило је образовање независног Суда за људска права за Косово, са Саветодавном комисијом за људска права као привременим решењем услед „недостатка адекватног и доследног механизма за испитивање кршења људских права“ међународног присуства на Косову у то време, који би био допуна другим актерима за људска права по том основу, као што је Институција омбудсмана и присуство на Косову Канцеларије Високог комесара Уједињених нација за људска права и Организације за безбедност и сарадњу у Европи.⁵ Венецијанска комисија је објавила своје накнадно Мишљење о постојећим механизмима за испитивање усклађености поступака УНМИК-а и ЕУЛЕКС-а на Косову дана 21. децембра 2010. године.⁶ Комисија поздравља Мишљење, које даје препоруке које се тичу бројних изазова са којима се суочила Комисија и узмеће их у обзир у даљем раду.

2. Састав Комисије

2.1. Чланови Комисије

7. Два члана Комисије, које је предложио Председник Европског суда за људска права и које је (изнова) наименовао СПГС у складу са Уредбом УНМИК-а бр. 2006/11, од 1. јануара 2010. године, били су г. Марек Новицки /*Marek Nowicki*/ (Пољска) и г. Пол Леменс /*Paul Lemmens*/ (Белгија). Гђа Кристин Чинкин /*Christine Chinkin*/ (Велика Британија/Аустралија) предложена је од стране Председника Европског суда за људска

³ Г. Бјорн вон Сидов, Извештај Одбору за политичка питања Парламентарне скупштине Савета Европе о ситуацији на Косову и улози Савета Европе од 17. јуна 2010. године, доступно на: http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/WorkingDocs/Doc10/EDOC12281.htm#P22_339, нарочито видети §§ 65-68.

⁴ Резолуција 1739 (2010.) Парламентарне скупштине Савета Европе од 22. јуна 2010. године, доступна на: <http://assembly.coe.int/Mainf.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta10/eRES1739.htm>, нарочито видети §12.

⁵ Европска комисија за демократију путем права (Венецијанска комисија), Мишљење о људским правима на Косову: Могуће успостављање механизма испитивања, CDL-AD (2004)033, усвојено од стране Венецијанске комисије на њеној 60-тој пленарној седници (Венеција, 8-9 октобар 2004.), доступно на линку [http://www.venice.coe.int/docs/2004/CDL-AD\(2004\)033-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2004/CDL-AD(2004)033-e.asp).

⁶ Европска комисија за демократију путем права (Венецијанска комисија), Мишљење о постојећим механизмима за испитивање усклађености са поступањима у стандардима о људским правима УНМИК-а и ЕУЛЕКС-а на Косову, CDL-AD(2010)051, усвојено од стране Венецијанске комисије на њеној 85-ој пленарној седници (Венеција, 17-18 децембар 2010. година), доступно на <http://www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-AD%282010%29051-e.pdf>.

права и наименована од стране СПГС-а 11. фебруара 2010. године. Комисија је изабрала г. Марека Новицког као свог председавајућег члана у јануару 2008. и поново га изабрала као свог председавајућег члана у 2009. и 2010. години.⁷

8. Биографски подаци о члановима Комисије наведени су у наредним ставовима.

9. **Марек А. Новицки** (јануар 2007. - до данас) је пољски држављанин и правник у области људских права, као и члан Адвокатске коморе Варшаве од 1987. године.

10. Г. Новицки је био међународни омбудсман на Косову наименован од стране Уједињених нација од јула 2000. до децембра 2005. године. Био је члан Европске комисије за људска права у Стразбуру од марта 1993. до 31. октобра 1999. године, а као представник Пољске, од марта 2003. до септембра 2006. године, био је члан Мреже независних експерата Европске уније за основна права. Године 2005, Комитет министара номиновао га је за једног од троје кандидата за положај комесара Савета Европе за људска права.

11. Био је један од „еминентних правника” које је Парламентарна скупштина Савета Европе именovala да оцене стање законских и људских права у Молдавији (1994.) и Азербејџану (1997.). Године 1996. и 1998., на позив Савета Европе, радио је као експерт за људска права у процесу процене усклађености правних система Грузије и Руске Федерације са стандардима Европске конвенције о људским правима. Радио је као експерт за људска права у Европској комисији за демократију путем права (Венецијанска комисија) и у Генералној дирекцији Савета Европе за људска права и правна питања.

12. Био је један од оснивача Хелсиншке фондације за људска права у Варшави и њен председник од новембра 2003. до фебруара 2008. године. Члан је Саветодавног већа Међународног центра за правну заштиту људских права у Лондону (*INTERIGHTS*). Господин Новицки је аутор на десетине књига и стотине чланака о људским правима објављених у Пољској и иностранству. Предаје људска права на Универзитету “Колегијум Цивитас” /*Collegium Civitas*/ у Варшави.

13. **Пол Леменс** (јануар 2007. – до данас) белгијски је држављанин и судија у Државном савету Белгије од 1994. године. Ради у саветодавном одсеку Државног савета који испитује усклађеност нацрта закона и нацрта уредби са вишим нормама међународног и државног права, и у парничном одсеку Државног савета, који чини Врховни управни суд Белгије.

14. Од 1986. године, г. Леменс је и професор на Универзитету у Левену, где предаје међународно право људских права. Поред тога, предаје и уставно право, грађански поступак и управни поступак. Аутор је бројних књига и чланака о европском праву људских права. Директор је европског мастер програма за људска права и демократизацију у Белгији и европског међу-универзитетског програма са седиштем у Венецији (Италија). Од 1987. до 1997. године, г. Леменс је био члан Белгијске комисије за заштиту података, а од 2007. године члан је Националне комисије за права детета. Током 1990-их, радио је за Савет Европе као експерт на студији о усклађености појединих државних система (земаља централне и источне Европе) са Европском конвенцијом о

⁷ Пословник ХРАП-а, правило 6.

људским правима. Као представник Белгије, обављао је дужност вишег експерта у групи правних експерата Агенције за основна права Европске уније (*FRALEX*).

15. **Кристин Чинкин** (фебруар 2010. – до данас), предавач на Британској академији, тренутно ради као професор међународног права на Економском факултету у Лондону и као професор међународног права Вилијам Ц Кук */William C Cook/* на Правном факултету Универзитета у Мичигену. Она је члан адвокатске коморе Енглеске и Велса, као и академски члан удружења адвоката Матрикс комора. Поседује дипломе права са Универзитета у Лондону, Универзитета Јејл и Универзитета у Сиднеју, а раније је радила као редовни професор на Универзитетима у Оксфорду, Лондону, Сиднеју и Саутемптону, Правном факултету у Њујорку и Државном универзитету у Сингапуру.

16. Главна интересовања гђе Чинкин везана су за јавно међународно право, посебно право споразума, људских права, са нагласком на међународну заштиту права жена и међународне организације, као и решавање државних и међународних спорова. Она је аутор бројних чланака о питањима јавног међународног права и људских права жена, Халсбуријевог права Аустралије, Публикације о спољним пословима (2. издање, 2001.), Треће стране у међународном праву (1993.), коаутор је Решења спора у Аустралији (2. издање, 2002.) и коаутор је Границе међународног права: Феминистичка анализа (2000.) и коаутор дела Стварање међународног закона (2007.). Директор је студија Удружења међународног права. У априлу 2001. године, додељен јој је сертификат за достигнуће Америчког друштва за међународно право за 'изванредан допринос учености', а 2006. године медаља друштва Голер Т. Бучер 'за изванредан допринос развоју или ефективном остварењу међународног права људских права' (са Х. Чарлсвортом).

17. Гђа Чинкин је саветник за међународно право у Азијској банци за развој; саветник о трговини женама при Канцеларији Високог комесара Уједињених нација за људска права; саветник о Мировним споразумима и половима при Одељењу Уједињених нација за напредовање жена и *UNIFEM*-у. Она тренутно ради као научни експерт при Ад Нос Одбору Савета Европе за прављење нацрта Конвенције о насиљу над женама и насиљу у породици. Била је члан у мисији за утврђивање чињеница за Бејт Ханон */Beit Hanoun/* у складу са Резолуцијом Савета за људска права Уједињених нација S 3/1, мај 2008. и у мисији за утврђивање чињеница о сукобу у Гази 2009. године.

2.2. Секретаријат Комисије

18. Секретаријат Комисије чине извршни службеник, два правна референта и два административна помоћника. Биографски подаци о члановима Секретаријата који су радили у току 2010. године наведени су у даљем тексту.

2.2.1. Чланови Секретаријата на крају 2010. године

19. **Рацеш Талвар**, индијски држављанин, радио је за Уједињене нације протеклих десет година у разним својствима на Косову, Сомалији, Либерии и Афганистану, пре него што се вратио на Косово да преузме позицију извршног службеника у Секретаријату Саветодавне комисије за људска права. Пре рада у Уједињеним нацијама бавио се адвокатуром у Врховном суду Индије и у судовима који су њему подређени. Током бављења адвокатуром истовремено је предавао студентима права на Универзитету у Делхију и Универзитету Џамија Милија Исламија (*Jamia Millia Islamia*) у периоду од шест година. Као правник био је уско повезан са неколицином предмета о људским

правима укључујући значајне петиције које се баве питањима ХИВ-а/СИДЕ. Године 1996., отишао је у Велику Британију на британске студије Чевенинг /*Chevening*/, где је завршио мастер студије права из области људских права на Универзитету у Нотингему. Аутор је неколико публикација, укључујући књиге о праву и људским правима.

20. **Анила Премти**, албанска држављанка, придружила се Секретаријату као правни референт у октобру 2010. године, на привременом задатку са свог регуларног радног места при *UNCTAD*-у у Женеви (Швајцарска), где ради од 2004. године. Претходно, гђа Премти, је такође радила као правни референт у Одељењу правде при УНМИК-у, Посебној комори Врховног суда Косова за питања која се односе на Косовску повереничку Агенцију (2007-2009) и у Канцеларији Уједињених нација за правне послове, Одељења за кодификацију у Њујорку (2001-2004). Пре доласка у службу Уједињених нација, гђа Премти је радила у Министарству спољних послова Албаније (1995-2001), где се бавила правним питањима и питањима споразума у контексту Организације за безбедност и сарадњу у Европи и Савета Европе. Гђа Премти поседује магистратуру из области права са Универзитета Тулејн у Сједињеним Америчким Државама и диплому права са Универзитета у Тирани (Албанија). Такође је студирала међународно право и међународне односе у Холандији и у Великој Британији.

21. **Рави К. Реди**, амерички држављанин и члан Њујоршке адвокатске коморе, придружио се Секретаријату као правни референт у мају 2009. године. Господин Реди је претходно радио као правни референт у Канцеларији директора Одељења правде у УНМИК-у и као правни чиновник (правни референт) у програму Хјуман Рајтс Воч, "Правобранилаштво у Сједињеним Државама". Магистрирао је право у области људских права на Универзитету у Нотингему, докторирао на Универзитету у Питсбургу и дипломирани је професор историје са Универзитета у Делаверу.

22. **Снежана Мартиновић**, локални члан особља, административни је помоћник у Секретаријату од децембра 2007. године. Рад у Уједињеним нацијама започела је 2000. године, на месту административног помоћника у Одељењу правде у УНМИК-у.

23. **Адлије Музаки**, локални члан особља, административни је помоћник у Секретаријату од септембра 2010. године. Рад у Уједињеним нацијама започела је у октобру 1999. године, на месту административног помоћника у Општинској администрацији УНМИК-а у општини Вучитрн, у области Митровица.

2.2.2. Чланови Секретаријата који су радили током 2010. године

24. **Недим Османагић**, босански држављанин, радио је као правни референт од јуна 2009. године до септембра 2010. године и био је надлежни службеник у Секретаријату и вршилац дужности извршног службеника од јуна 2009. до фебруара 2010. године. Господин Османагић је Секретаријату донео искуство које је стекао као заменик омбудсмана за Босну и Херцеговину, службеник за људска права у Канцеларији Високог комесара за људска права у Приштини, виши судски инспектор у УНМИК-у, правни референт у Венецијанској комисији Савета Европе, УНМИК-у и УНБИХ-у и као саветник за људска права у мисији ОЕБС-а у Босни и Херцеговини и УНДП-у у Сомалији. Секретаријат је напустио у септембру да би се придружио Канцеларији Високог комесара за људска права на Косову.

25. **Мимоза Ариффи-Хоца**, локални члан особља, била је административни помоћник у Секретаријату од новембра 2008. године до септембра 2010. године. Она је свој рад у Уједињеним нацијама започела у децембру 1999. године, као административни помоћник у Одељењу УНМИК-а за информисање јавности/информативна служба. Сада ради у канцеларији Специјалног тужиоца Косова у мисији владавине права Европске Уније на Косову (ЕУЛЕКС).

3. Регулативни оквир

3.1. Уредба бр. 2006/12 и Административно наређење бр. 2009/1

26. Кључни законски пропис за рад Комисије остаје Уредба УНМИК-а бр. 2006/12, којом се Комисији додељује надлежност да решава разноврсне жалбе о повредама људских права које се наводно могу приписати УНМИК-у, на основу следећих инструмената: Универзалне декларације о људским правима, Европске конвенције о људским правима, Међународне конвенције о грађанским и политичким правима, Међународне конвенције о економским, социјалним и културним правима, Конвенције о уклањању свих видова дискриминације жена, Конвенције против мучења и осталог окрутног, нечовечног и понижавајућег поступања или кажњавања и Конвенције о правима детета. Временска надлежност Комисије је на снази од 23. априла 2005. године.⁸

27. Дана 17. октобра 2009. године, СПГС је донео Административно наређење УНМИК-а бр. 2009/1 за спровођење Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 о оснивању Саветодавне комисије за људска права. Ово Административно наређење у ствари мења критеријуме прихватљивости и поступке за обраду жалби, начин на који се спроводе јавне расправе и поступци наименовања за чланове Комисије. Њиме се уређује начин објављивања саопштења за штампу и обавештења Комисије. Њиме се још прописује крајњи рок за подношење жалби Комисији. Ово Административно наређење је дуже разматрано у извештају Комисије из 2009. године у §§ 35-45.

28. Поступак пред Комисијом се састоји од две фазе⁹: прва је испитивање прихватљивости жалбе, а друга, под условом да је жалба проглашена прихватљивом, испитивање меритума жалбе. Прихватљивост се утврђује званичном одлуком која садржи образложење одлуке. У појединим случајевима Комисија је прво донела делимичну одлуку о прихватљивости, а затим је преостала питања о прихватљивости решила коначном одлуком. Одлуке се објављују на интернет страници Комисије након што стране у поступку о њима буду обавештене. Уколико Комисија прогласи жалбу прихватљивом, у целости или делимично, она након тога почиње разматрање меритума жалбе.

29. Уколико жалба буде даље разматрана ради испитивања њеног меритума, Комисија износи мишљење о томе да ли је постојала повреда људских права жалиоца која се може приписати УНМИК-у. То мишљење може да садржи препоруке СПГС-у.¹⁰ Након што мишљење буде достављено странама у поступку, оно бива објављено на интернет

⁸ Уредба УНМИК-а бр. 2006/12, члан 2. Видети такође §§ 47-48, у даљем тексту.

⁹ За више описа поступка пред Комисијом погледајте годишњи извештај Комисије из 2009. године, који је доступан на http://www.unmikonline.org/human_rights/documents/annual_report2009.pdf, §§ 48-60.

¹⁰ Уредба УНМИК-а бр. 2006/12, члан 17.1.

страници Комисије.¹¹ Од тог тренутка, СПГС има искључиво овлашћење да одлучи да ли да поступи у складу са закључцима Комисије.¹²

3.2. Пословник

30. Као додатак бројним површинским променама у Пословнику Комисије (нпр. замена термина „Председник“ термином „Председавајући“), 2010. године, Комисија је такође усвојила значајне промене у свом Пословнику, то јест у свом правилу 33, како би испунила одређене одредбе Административног наређења УНМИК-а бр. 2009/1 и да убрза обраду жалби што је то више могуће.

31. Правило 33 § 1 је посебно измењено да укључи захтев који је изнет у члану 2.3 Административног наређења УНМИК-а бр 2009/1 непосредно у Пословник. Члан 2.3 наводи да, у случају да је покренуто ново питање о прихватљивости или се оно поставља након што је жалба проглашена прихватљивом, Комисија мора да обустави своје већање о меритуму и да одлучи о питању прихватљивости посебном одлуком. Међутим, у ситуацијама у којима је СПГС већ у потпуности разматрао меритум жалбе, правило 33 § 2 омогућава Комисији да настави са својим мишљењем о меритуму у којем ће укључити своју одлуку о питању прихватљивости. Практична примена нових правила је даље размотрена у одељку правне праксе Комисије.

4. Иницијативе за информисање јавности

32. Након општег повлачења УНМИК-а из вршења извршних функција на Косову у 2008. години,¹³ Комисија је одлучила да не предузима даље иницијативе за информисање јавности у већем обиму. Како су се одговорности УНМИК-а смањивале, тако је све мањи број жалби био проглашаван прихватљивим, а Комисија је настојала да не подстиче очекивања жалилаца позивањем на подношење нових жалби.

33. Међутим, Комисија је предузела иницијативу јавног информисања почетком 2010. године, у смислу члана 5 Административног наређења УНМИК-а бр. 2009/1 које прописује да Комисија након 31. марта 2010. године више неће моћи да прихвата жалбе. Пошто ова информација није била позната широј јавности у региону, оглашена је у регионалним новинама (у *Данасу* и *Политици*, које се штампају у Београду на српском језику, и *Коха Диторе*, новинама које се штампају у Приштини на албанском језику), како би шира јавност била упозната са овим роком. Поред тога, крајњи рок је назначен на почетној страни интернет странице Комисије и још увек се тамо налази на сва три радна језика Комисије.

34. Интернет страница Комисије је такође прошла кроз значајне промене како би омогућила бољи кориснички интерфејс као и лакши приступ одлукама и мишљењима Комисије. Сада се списак одлука и мишљења Комисије на интернет страници налази у два различита формата. Комисија наставља да набраја предмете према њиховом броју и да пружа линкове ка свим одлукама и мишљењима за тај предмет. Додатно, она сада назначавала да ли жалба још увек чека на разрешење пред Комисијом или да ли је поступак завршен. Комисија сада такође набраја сваку своју одлуку и мишљење према

¹¹ Уредба УНМИК-а бр. 2006/12, члан 17.2.

¹² Уредба УНМИК-а бр. 2006/12, члан 17.3.

¹³ Након саопштења председника Савета безбедности Уједињених нација од 26. новембра 2008. године (S/PRST/2008/44), којим се поздравља даље ангажовање Европске уније на Косову.

хронолошком редоследу, тако да јавност може да прати развој судске праксе Комисије. С обзиром на техничка ограничења у овом тренутку, ово је најбољи начин да се побољша увид у рад Комисије.

5. Број предмета пред Комисијом и статистички подаци

5.1. Статистички подаци

35. Током периода који је покривен овим извештајем, пре датума истека рока за подношење нових жалби до 31. марта 2010. године, укупно је достављено 89 жалби. Тако да је Комисија примила укупно 525 жалби од 2006. до 2010. године, од којих 459 чекају на решење у разним фазама поступка. Крајем 2010. године, 87 предмета је још увек чекало на превод.

36. Током периода покривеног овим извештајем, Комисија је усвојила 13 мишљења о меритуму (која се тичу 23 жалбе), прогласила 40 нових жалби прихватљивим или делимично прихватљивим, усвојила једну делимичну одлуку о прихватљивости, прогласила 10 жалби неприхватљивим и уклонила пет жалби са листе.

37. На крају 2010. године, 459 предмета је чекало на решење пред Комисијом, од којих је 27 предмета чекало на доношење мишљења о меритуму,¹⁴ а преосталих 432 предмета је чекало почетну одлуку о прихватљивости.

Предмети, дописи и решења ХРАП-а од 2006. до 2010. године						
Предмети	2006	2007	2008	2009	2010	Укупно
Примљени	3	12	69	352 ¹⁵	89	525
Закључени	0	0	18	11	37	66
Нерешени	3	15	66	407	455	459

Дописи	2006	2007	2008	2009	2010	Укупно
Послати СПГС-у	Нема ¹⁶	-	30	71	60	161
Одговори СПГС-а	-	-	18	75	30	123
Одговори који се очекују од СПГС-а	-	-	12	8	38	38

¹⁴ У предметима за које постоји делимично мишљење о меритуму, тај предмет још увек чека на коначно мишљење о меритуму. Такође, након доношења Административног наређења УНМИК-а бр. 2009/1, потребно је донети другу одлуку о прихватљивости у појединим предметима који чекају на мишљење о меритуму.

¹⁵ Предмети који су примљени 2009. године и подељени на два или више предмета прикључени су подацима из 2009. године.

¹⁶ Комисија није именована све до јануара 2007. године, а прво заседање је имала у новембру 2007. године, стога је употребљено „нема“ (N/A).

Решења: Тип	2006	2007	2008	2009	2010	Укупно
Укупно	-	-	32	23	78	133
Коначне одлуке о прихватљивости	-	-	28	22	56	106
Делимичне одлуке о прихватљивости	-	-	2	0	1	3
Коначна мишљења о меритуму	-	-	1	0	22	23
Делимична мишљења о меритуму	-	-	0	1 ¹⁷	0	1
Захтеви за ревизију	-	-	1	0	0	1
Решења: Закључак	2006	2007	2008	2009	2010	Укупно
Одлуке: Прихватљива у целости	-	-	11	2	16	29
Одлуке: Делимично прихватљива, делимично неприхватљива	-	-	(2)	9	24(1)	33 (3¹⁸)
Одлуке: Неприхватљива у целости	-	-	17	8	10	35
Одлуке: Уклањање са листе предмета	-	-	0	3	5	8
Мишљења: Повреда права	-	-	1	0	21	22
Мишљења: Нема повреде права	-	-	0	(1)	1	1 (1¹⁹)
Захтеви за ревизију: Одбијени	-	-	1	0	0	1

5.2. Кретања у броју предмета и питања од значаја

38. Поједина кретања у вези са обимношћу предмета Комисије остала су иста, док су се друга значајно променила од последњег извештаја о раду Комисије.

39. За разлику од прошлог периода обухваћеног претходним извештајем, велики број нових предмета примљених у 2010. години односи се на радне спорове, укључујући подношење три жалбе које се тичу укупно 6.559 жалилаца у вези са разним аспектима њихове немогућности да раде у јавној електродистрибуцији на Косову, где су жалиоци радили све до 1999. године.

40. Што се тиче великог броја предмета који су достављени у 2009. години, а тичу се наводног недостатка ефективне истраге о нестанцима, киднаповањима и убиствима на

¹⁷ Ово се односи на делимична мишљења о меритуму, у којима је Комисија одлучила о важним суштинским питањима, али је одложила даље испитивање меритума за неки други датум, видети годишњи извештај из 2009. године, ставови 58 и 85.

¹⁸ Бројеви у заградама се односе на делимичне одлуке о прихватљивости.

¹⁹ Бројеви у заградама се односе на делимично мишљење о меритуму које је назначено у горњој фусноти 17.

Косову, опширан преглед свих нерешених жалби на неделотворну истрагу обављен је током лета 2010. године како би се идентификовале и ускладиле жалбе ради обједињеног разматрања од стране Комисије. Заиста, након овог развоја ситуације, Комисија је озбиљно почела да усваја одлуке о прихватљивости код таквих предмета и започела је испитивање меритума у многим случајевима.

41. Такође је вредно споменути да, након именованга трећег члана Комисије 2010. године, Комисија је била у могућности да закључи велики број случајева који су достављени 2007. године, где је она усвојила мишљења о меритум или коначне одлуке о прихватљивости у свим осим у једној нерешеној жалби из 2007. године.

42. Након усвајања Административног наређења УНМИК-а бр 2009/1, Комисија је поново размотрила питања о прихватљивости код великог броја предмета и усвојила бројне поступке како би омогућила праћење структуре административног наређења док у исто време ефикасно обрађује предмете.

43. Поред предмета који су претходно поменути, Комисија је наставила да обрађује предмете који се односе на следеће:

- Тврдње о повреди права на правично суђење (члан 6 § 1 Европског суда за људска права (ЕКЉП)), права на поштовање приватног и породичног живота (члан 8 § 1 ЕКЉП), права на заштиту имовине (члан 1 Протокола бр. 1 ЕКЉП), као и права на делотворан правни лек (члан 13 ЕКЉП), у односу на одлуке Дирекције за стамбена и имовинска питања и њене Комисије за стамбене и имовинске захтеве, као и Косовске агенције за имовину и њене Комисије за имовинске тужбене захтеве, у вези са власничким и станарским правима.
- Тврдње о повреди права на правично суђење (члан 6 § 1 ЕКЉП), права на поштовање приватног и породичног живота (члан 8 § 1 ЕКЉП) и права на заштиту имовине (члан 1 Протокола бр. 1 ЕКЉП), као и права на делотворан правни лек (члан 13 ЕКЉП, ЕКЉП), у вези са неуспешним иселењима наводних незаконитих станара.
- Тврдње о повреди права на правично суђење (члан 6 § 1 ЕКЉП), права на поштовање приватног и породичног живота (члан 8 § 1 ЕКЉП) и права на заштиту имовине (члан 1 Протокола бр. 1 ЕКЉП), као и права на делотворан правни лек (члан 13 ЕКЉП), у вези са наводним супротстављеним одлукама Дирекције за стамбена и имовинска питања или Косовске агенције за имовину и општинских и окружних судова у имовинским предметима.
- Тврдње о повреди права на правично суђење (члан 6 § 1 ЕКЉП) и права на заштиту имовине (члан 1 Протокола бр. 1 ЕКЉП) у односу на одлуке Посебне коморе Врховног суда Косова за питања која се односе на Косовску повереничку агенцију, а у вези са исплатама накнада радницима друштвених предузећа (ДП) од прихода оствареног приватизацијом тих предузећа, као и у вези са питањима власништва ДП-а.
- Тврдње о повреди права на заштиту имовине (члан 1 Протокола бр. 1 ЕКЉП), у вези са конфискацијом имовине од стране органа за спровођење закона.

5.3. Мишљења и одлуке Комисије према предмету жалбе

44. У даљем тексту је наведен одређен број случајева према предмету жалбе:

Право на живот – Право на делотворну истрагу – Забрана мучења, нечовечног или понижавајућег поступања

Убиство демонстраната од стране полиције УНМИК-а 10. фебруара 2007. године

- *Кадри Баљај и остали I*, 04/07 (друга одлука од 31. марта 2010. године) - неприхватљива²⁰

Становник Косова кога је у аутомобилској несрећи усмртио полицајац УНМИК-а ван дужности 2002. године

- *Хаки Деда и Вахид Деда*, 56/08 (одлука од 13. марта 2010.) - неприхватљива

Случај убиства/нестанка лица у сукобима на Косову

- *Д.П.*, 04/09 (одлука од 6. августа 2010.) - прихватљива
- *Г.Р.*, 12/09 (одлука од 6. августа 2010.) - прихватљива
- *С.Ц.*, 02/09 (одлука од 9. септембра 2010.) - прихватљива
- *Ј.Д.*, 44/09 (одлука од 21. октобра 2010.) - прихватљива
- *Б.А.*, 52/09 (одлука од 21. октобра 2010.) - прихватљива
- *Живорад Огаревић*, 77/09 (одлука од 21. октобра 2010.) - прихватљива
- *Небојша Петковић*, 125/09 и 126/09 (одлука од 21. октобра 2010.) - прихватљива
- *Милко Миленковић*, 127/09 (одлука од 21. октобра 2010.) - прихватљива
- *З.И.*, 145/09 (одлука од 21. октобра 2010.) - прихватљива
- *Р.П.*, 120/09 и 121/09 (одлука од 26. новембра 2010.) - прихватљива
- *Зуфе Миладиновић*, 86/09 (одлука од 16. децембра 2010.) - прихватљива

Жалба Рома, Ашкалија и Египћана, интерно расељених лица на северу Косова

За детаљан опис спорних питања људских права, видети одлуку од 5. јуна 2009.

- *Н.М. и остали*, 26/08 (друга одлука од 31. марта 2010.) - неприхватљива²¹

Имовина - Право на мирно уживање имовине

ТВ Митровица/Независна комисија за медије у предмету конфискације опреме

- *Неџмедин Спахију*, 02/08 (мишљење од 26. новембра 2010.) – повреда права

Заплена комерцијалне робе (муниција) од стране УНМИК-а

- *Јахја Морина*, 36/08 (одлука од 16. децембра 2010.) - прихватљива

Приватни спор који се тиче имовине

- *Јагодинка Докић*, 208/09 (одлука од 16. децембра 2010.) - неприхватљива

Жалба против владе Косова након 15. јуна 2008. године

- *Коле Краснићи*, 48/08 (одлука од 13. марта 2010.) - неприхватљива

Право на правично суђење – стамбена имовина

- *Момир Јевтић*, 07/08 (одлука од 14. маја 2010.) - неприхватљива

Радни спорови

Право на правично суђење – дужина трајања поступака

- *Гани Емини*, 17/08 (мишљење од 18. јуна 2010.) – повреда права

²⁰ Иако је жалба проглашена неприхватљивом, Комисија је оставила пролаз жалиоцима за специјални поступак да поново отворе поступак жалбе, размотрено је испод у §§ 64.

²¹ Иако је жалба проглашена неприхватљивом, Комисија је оставила пролаз жалиоцима за специјални поступак да поново отворе поступак жалбе, размотрено је испод у §§ 64.

Отпуштање из Косовског заштитног корпуса

- *Гани Тачи*, 13/08 (делимична одлука о прихватљивости од 9. септембра 2010.) – неприхватљива једним делом, остатак одложен

Радни спор који се односи на УНМИК

- *Хашим Русиновић*, 43/10 (одлука од 18. јуна 2010.) - неприхватљива

Радни спор који се односи на ЕУЛЕКС

- *Љуљзим Гаши*, 11/10 (одлука од 14. маја 2010.) - неприхватљива

Предмети Комисије за стамбене и имовинске захтевеПраво на правично суђење – Право на делотворан правни лек – Право на мирно уживање имовине – Забрана дискриминације

- *Милије Вучковић*, 03/07 (мишљење од 13. марта 2010.) – нема повреде права
- *Надица Кушић*, 08/07 (мишљење од 15. маја 2010.) – повреда права
- *Мирослав Михајловић*, 15/08 (одлука од 16. децембра 2010.) - прихватљиво
- *Симо Митровић*, 06/07 (мишљење од 17. децембра 2010.) – повреда права
- *Слободан Милетић*, 07/07 (мишљење од 17. децембра 2010.) – повреда права
- *Слободан Драгојевић*, 09/07 (мишљење од 17. децембра 2010.) – повреда права
- *Весна Анђелковић*, 11/07 (мишљење од 17. децембра 2010.) – повреда права

Предмети „14.000“²²Право на правично суђење – Мирно уживање имовине – Право на делотворан правни лек

- *Петко Милогорић*, 38/08, *Милисав Живаљевић*, 58/08, *Драган Гојковић*, 61/08, *Данило Чукић*, 63/08, и *Славко Божићевић*, 69/08 (мишљење од 24. марта 2010.) - повреда права
- *В.З.*, 25/08 (мишљење од 18. јуна 2010.) – повреда права
- *Живко Живковић*, 28/08, *Божидар Перовић*, 65/08, *Арсеније Димитријевић*, 68/08 и *Драгиша Алексић*, 40/09 (одлука од 18. јуна 2010.) - прихватљива
- *Живко Живковић*, 28/08, *Божидар Перовић*, 65/08, *Арсеније Димитријевић*, 68/08 и *Драгиша Алексић*, 40/09 (одлука од 6. августа 2010.) - повреда права
- *Есат Бериша*, 27/08, *М.Р.*, 42/08, *Ж.С.*, 44/08 и *Слободан Аћимовић*, 32/09 (одлука од 6. августа 2010.) - прихватљива
- *Божидар Партић*, 62/08, *Новица Уламовић*, 30/09 и *Спасоје Мартиновић*, 31/09 (одлука од 6. августа 2010.) - прихватљива
- *Божидар Партић*, 62/08, *Новица Уламовић*, 30/09 и *Спасоје Мартиновић*, 31/09 (одлука од 9. септембра 2010.) – повреда права
- *Томо Петровић* 59/08, *Обрад Ђошовић* 60/08, *Драган Петковић* 64/08, *Миодраг Милосављевић* 67/08, *Чедо Ралевић* 07/09, *Миљко Ралевић* 08/09, *Драгомир Ралевић* 09/09, *Миленко Ралевић* 10/09, *Симо Ралевић* 11/09, *Мухарем Ибрај* 16/09, *Мухарем Ибрај* 17/09 и *Муса Ибрај* 22/09 (одлука од 9. септембра 2010.) - прихватљива
- *Милка Живковић*, 29/08 (одлука од 26. новембра 2010.) - прихватљива
- *Драган Прелевић*, 11/08 (одлука од 16. децембра 2010.) - прихватљива

²² Односи се на хиљаде предмета поднетих против УНМИК-а, КФОР-а, ПИС-а и бројних општина у 2004. години у којима су судски поступци обустављени након дописа УНМИК-а разним судовима на Косову. У време када је послат, допис се односио на „више од 14.000 предмета“ поднетих судовима. На крају, тај број се повећао на 17.000 – 18.000 предмета.

Посебна комора Врховног суда Косова за питања која се односе на Косовску повереничку агенцију

Право на правично суђење – Право на мирно уживање имовине – Право на делотворан правни лек – Право на слободу од дискриминације

- *Радован Парлић*, 01/07 (мишљење од 18. јуна 2010.) – повреда права
- *Ранко Васић*, 02/07 (друга одлука од 6. августа 2010.) - неприхватљива

Оспоравање одредби Административног наређења бр. 2009/1

Право на правично суђење – Право на делотворан правни лек

- *Кадри Баљај и остали II*, 320/09 (одлука од 12. фебруара 2010.) - неприхватљива

6. Правна пракса Комисије

45. Након усвајања Административног наређења УНМИК-а бр. 2009/1, Комисија је била суочена са новим питањима о прихватљивости предмета, укључујући увођење процеса Уједињених нација поводом тужбених захтева трећих страна као указа о „доступном правном леку“ који је донео УНМИК и са питањем како тачно да обради захтев за који у било којој фази пре усвајања мишљења Комисије о меритуму жалбе, УНМИК може да покрене нове примедбе о прихватљивости што би онда захтевало „обуставу“ испитивања меритума жалбе. Иако је до одређеног степена Комисија била у стању да се бави овим питањима путем амандмана у свом Пословнику (објашњено изнад), остало је да се преостала питања реше путем судске праксе Комисије. Можда је значајније то што је у години која се разматра Комисија проширила опсег своје материјалне судске праксе у вези са разним предметима путем окончања великог броја мишљења о меритуму.

6.1. Питања прихватљивости

Правило од шест месеци

46. Услуга овлашћеног представника жалиоца је иста као и услуга коју би жалилац пружио самом себи за сврхе тока периода од шест месеци у којем жалилац треба да поднесе жалбу Комисији. Видети случај *Ранко Васић*, предмет ХРАП бр. 02/07 (друга одлука од 6. августа 2010.).

Надлежност *Ratione Temporis*

47. Тамо где постоји правосудна одлука којом се одбија отварање кривичног поступка, и та одлука је уручена жртви или породици жртве, а они не поднесу молбу или покрену додатне оптужнице, датум када та одлука постаје коначна одређује када ситуација постаје коначна, а тиме и да ли Комисија има надлежност *ratione temporis* да се бави овом жалбом. У случају *Хаки Деда* и *Вахиде Деда*, жалиоци су тврдили да их је имунитет који је уживао припадник међународне полиције УНМИК-а спречио да наставе са тражењем кривичног и грађанског правног лека против тог полицајца након његовог учешћа у аутомобилској несрећи која је изазвала смрт једног детета и озбиљно повређивање другог. Међутим, сходно члану 2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, Комисија има правну надлежност једино да преиспита наводна кршења људских права до којих је дошло не раније од 23. априла 2005. године или која су произашла из чињеница насталих пре тог датума, при чему су поменуте чињенице проузроковале континуирано кршење људских права. Стога, пошто се несрећни случај догодио 2002. године, штавише, пресуда

Општинског суда којом се одбија предлог да се спроведе даља истрага постала је коначна 19. јануара 2005. године, Комисији је недостајала надлежност *ratione temporis* да размотри жалбу. Видети случај *Хаки Деда и Вахиде Деда*, предмет ХРАП бр. 56/08 (одлука од 13. марта 2010.).

48. Као што је примећено изнад, у случају *Хаки Деда и Вахиде Деда*, Комисија је 2010. године поново потврдила да ће само испитати поступке или пропусте који доводе до наводних кршења људских права која су се догодила не раније од 23. априла 2005. године или која проистичу из чињеница које су се догодиле пре тог датума, ако су оне довеле до континуираног кршења људских права, као што је одређено у члану 2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12. Комисија је такође утврдила да ће период који покрива њено разматрање трајати све до времена када УНМИК не буде у могућности да делотворно спроводи свој мандат у тој области. Што се тиче питања која се односе на КАИ и ДСИП, Комисија сматра да се период разматрања завршио 31. децембра 2008. године, када је истекла Уредба УНМИК-а бр. 2006/50 којом је створена КАИ као наследница ДСИП-а. Видети случај *Надица Кушић*, предмет ХРАП бр. 08/07 (мишљење од 15. маја 2010.). Што се тиче питања која се односе на примену правде на Косову, Комисија је донела закључак да се период разматрања завршио 9. децембра 2008. године са уласком мисије владавине права Европске Уније на Косово (ЕУЛЕКС) и престанком извршних овлашћења УНМИК-а на пољу правде. Видети случај *Петко Милогорић и остали*, предмети ХРАП бр. 38/08, 58/08, 61/08, 63/08 и 69/08 (мишљење од 24. марта 2010.).

Надлежност *Ratione Personae*

49. Иако је повезана са концептом надлежности *ratione temporis*, Комисија је сматрала да је њој, у неким случајевима који се тичу догађаја који су се догодили након што је УНМИК престао да спроводи извршну власт у одређеним областима, недостајала надлежност *ratione personae* над актерима који су одговорни за оспорене поступке. У случају *Краснићи*, Комисија је узела у обзир политичку реалност на терену и сматра да се од 15. јуна 2008. године па надаље, „УНМИК у принципу више не може сматрати одговорним за поступке или пропусте који се могу приписати властима на Косову, само на основу даљег постојања резолуције 1244 Савета безбедности (1999.)“. Комисија, међутим, није искључила да можда могу постојати специјалне околности које могу довести до различитих закључака у одређеном предмету. Видети случај *Коле Краснићи*, предмет ХРАП бр. 48/08 (мишљење од 13. марта 2010.).

50. У случају *Краснићи*, жалилац се жалио да је неуспех Министарства пољопривреде, шумарства и руралног развоја на Косову да спроведе одређене законе, довео до дискриминације усмерене ка њему. Приликом испитивања своје надлежности *ratione personae* да се бави жалбом, Комисија се сложила са аргументом СПГС-а да, након ступања на снагу косовског устава 15. јуна 2008. године, и узимајући у обзир бројне извештаје Генералног секретара упућене Савету безбедности Уједињених нација по том питању, СПГС није био у могућности да у потпуности спроведе извршно овлашћење којим још увек формално располаже према резолуцији 1244 Савета безбедности (1999.). Комисија је наставила да напомиње да се одлука која је предмет жалбе искључиво приписује косовским властима и да не постоји никаква индикација о било каквом конкретном учешћу УНМИК-а у заузимању таквог става нити да су постојали било какве специјалне околности које би оправдале одступање од принципа који су раније изнети у одлуци, а тичу се даље одговорности УНМИК-а. Видети случај *Коле Краснићи*, предмет ХРАП бр. 48/08 (мишљење од 13. марта 2010.).

51. Слично, у случају *Тачи*, Комисија је сматрала да бројна кршења људских права која су се наводно догодила 2009. године не спадају у одговорност УНМИК-а, те се стога такви наводи налазе ван надлежности *ratione personae* Комисије. Ти наводи су били део једне веће жалбе пред Комисијом, и због тога је Комисија усвојила делимичну одлуку о прихватљивости како би одвојила те жалбе од преосталог дела жалбе који је спадао под надлежност *ratione personae* Комисије и који је прослеђен СПГС-у ради одговора о прихватљивости. Видети случај *Гани Тачи*, предмет ХРАП бр. 13/08 (делимична одлука од 9. септембра 2010.).

52. Предмет *Гаши* је покренуо различите аспекте надлежности *ratione personae* Комисије. Жалба се тичала наводних нерегуларности у процедури регрутовања ЕУЛЕКСА, која ради под влашћу УНМИК-а у оквиру свог статуса неутралног приступа статусу Косова. Међутим, сам спор се није односио на питање у вези са којим је УНМИК сносио коначну одговорност према резолуцији 1244 Савета безбедности Уједињених нација. Супротно, он се тичао унутрашњих принципа ЕУЛЕКС-а и процедуре запошљавања новог особља одсека за запошљавање ЕУЛЕКС-а. Као таква, жалба није спадала у надлежност *ratione personae* Комисије. Видети случај *Љуљзим Гаши*, предмет ХРАП бр. 11/10 (одлука од 14. маја 2010.).

Прихватљивост *Ratione Materiae*

53. Предмет *Русиновци* тиче се жалбе од стране члана особља УНМИК-а у вези са престанком његовог радног односа због смањења броја запослених у УНМИК-у. СПГС је тврдио да је Комисија саветодавно тело успостављено ради бављења наводним кршењима људских права која се могу приписати УНМИК-у током његове улоге привремене управе на Косову, а не у вези са случајевима који се тичу унутрашњих спорова о запошљавању и питањима уговора унутар УНМИК-а. Комисија је напоменула да члан 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12. наводи да ће Комисија „проучити жалбу сваке особе или групе људи који тврде да су жртве повреде људских права од стране УНМИК-а“, као што је изложено у бројним међународним инструментима наведеним у уредби. Комисија није пронашла никакву изричиту разлику у уредбама које постављају надлежност Комисије, а која би разграничила стварну надлежност Комисије у светлу улоге УНМИК-а као привремене управе или као послодавца или стране у уговору. Као такав, УНМИК је обавезан према принципима људских права и као привремена управа и као послодавац или страна у уговору. Стога је Комисија одбацила ту примедбу од стране СПГС-а, међутим, жалба је проглашена неприхватљивом по другим основама. Видети случај *Хашим Русиновци*, предмет ХРАП бр. 43/10 (одлука од 18. јуна 2010.).

54. У случају *Ђокић*, жалба се тичала приватно правног спора између појединаца и није се тичала поступака или пропуста који се могу приписати УНМИК-у. Жалилац није могла бити жртва повреде људских права које је починио УНМИК или која се могу њему приписати. Као таква, жалба је била ван надлежности *ratione materiae* Комисије и због тога је проглашена неприхватљивом. Видети случај *Јагодинка Ђокић*, предмет ХРАП бр. 208/09 (одлука од 16. децембра 2010.).

55. Након доношења одлуке о предмету 2009. године (случај *Рамадан Демировић*, предмет ХРАП бр. 57/08), у случају *Кадри Баљај и остали* предмет II, Комисија је потврдила да се налази у оквиру дискреционог права СПГС-а да одреди регулаторну шему система жалбе пред Комисијом, и да Комисија нема надлежност да испита

усаглашеност правног основа свог сопственог функционисања са стандардима који се односе на људска права. Комисија је напоменаула да, иако се мора озбиљно преиспитати да ли СПГС има надлежност да мења неке од основних принципа који се налазе у Уредби УНМИК-а бр. 2006/12 „примењивањем“ административног наређења, у сврху надлежности Комисије, не постоји разлика у томе да ли су измене направљене путем уредбе или административног наређења. Остаје чињеница да одредбе Административног наређења УНМИК-а бр. 2009/1 образују део основе за функционисање Комисије. Видети случај *Кадри Баљај и остали*. II 320/09 (одлука од 12. фебруара 2010.).

Исцрпеност расположивих правних лекова – Кривични предмети

56. У случајевима када кривичне истраге о несталим лицима или случајевима убиства трају више година, Комисија ће одбацили аргумент да жалилац још увек није исцрпео правне лекове зато што је истрага још увек у току. Видети случај *Д.П.*, предмет ХРАП бр. 04/09 (одлука од 6. августа 2010.).

57. У неким предметима, СПГС тврди да је жалба неприхватљива услед неуспеха да се исцрпу правни лекови јер је жалба још увек на чекању код тружиоца ЕУЛЕКС-а, али признаје да је питање исцрпености блиско повезано са меритумом. Код таквих случајева, Комисија повезује питање са меритумом према правилу 31bis Пословника уместо да одбаци аргумент о прихватљивости СПГС-а. Видети случај *Р.П.*, предмете ХРАП бр. 120/09 и 121/09 (одлука од 26. новембра 2010.).

Исцрпеност расположивих правних лекова – Грађански предмети

58. Када СПГС покрене примедбу на основу неисцрпености правних лекова, ти правни лекови се морају идентификовати и морају се бавити предметом жалбе. У случају *Морина*, СПГС је тврдио да се одузимање приватне имовине жалиоца догодило услед *ultra vires* поступака бившег УНМИК-овог међународног администратора општине и да жалилац мора да искористи доступне административне процедуре пред општином. Међутим, предмет жалбе је била заплена комерцијалне робе од жалиоца путем кривичног поступка, а не опозив његове дозволе од стране међународног администратора. Штавише, упркос томе што је од УНМИК-а затражено да разјасни правну основу по којој је тврдио да постоји доступан правни лек пред општином, УНМИК није успео то да уради нити се чинило да такви правни лекови постоје *prima facie*. Тако је Комисија одлучила да размотри питање доступности правних лекова по меритуму према члану 13 ЕКЈП и прогласила је жалбу прихватљивом. Видети случај *Јајха Морина*, предмет ХРАП бр. 36/08 (одлука од 16. децембра 2010.).

59. Међутим, жалилац још увек мора да исцрпе познате или очигледно доступне правне лекове пре него што изнесе жалбу пред Комисијом. У случају *Јевтић*, жалилац је већ поднео жалбу на пресуду суда која се тичала истог питања као предмет његове жалбе која је поднета Комисији. Апелациони поступци су били у току у време доношења одлуке од стране Комисије и нису постојале тврдње да ће жалба бити неделотворна нити да је решавање већ трајало или да траје исувише дуго. У таквим околностима, Комисија је закључила да је жалба преурањена, прогласивши је неприхватљивом јер нису исцрпени правни лекови. Видети случај *Момир Јевтић*, предмет ХРАП бр. 07/08 (одлука од 14. маја 2010.).

60. Поред судских правних лекова, несудски правни лекови се такође морају исцрпити у одређеним околностима. У случају *Русиновци*, члан особља УНМИК-а жалио се на правичност престанка његовог радног односа услед смањења броја запослених у УНМИК-у. Комисија је закључила да жалилац тек треба да исцрпе расположиве начине разматрања жалбе који су били доступни жалиоцу и да он тек треба да потражи помоћ преко тог система, као што је формални систем „Примене правде“ Уједињених нација, изнет у Резолуцији Генералне скупштине А/RES/63/253 од 24. децембра 2008. године. Иако је СПГС тврдио да су неформална преговарања и процеси посредовања такође доступни жалиоцу, Комисија није донела одлуку да ли се таква неформална преговарања и процеси посредовања сматрају начинима који су исцрпени, пошто је формални систем „Примене правде“ Уједињених нација представљао начин који се мора исцрпити. Видети случај *Хашим Русиновци*, предмет ХРАП бр. 43/10 (одлука од 18. јуна 2010.).

Исцрпеност расположивих правних лекова – Процес Уједињених нација поводом тужбених захтева трећих лица

61. Након усвајања Административног наређења УНМИК-а бр. 2009/1, Комисија је закључила да је ослобођена надлежности у одлучивању да ли је процес Уједињених нација поводом тужбених захтева трећих лица, који се односи на УНМИК према члану 7 Уредбе УНМИК-а бр. 2000/47, применљив правни лек који се мора исцрпити и/или да је делотворан у оквиру значења члана 13 из ЕКЉП. Члан 2.2 Административног наређења бр. 2009/1 предвиђа да свака жалба „која је или може у будућности да постане“ предмет процеса Уједињених нација поводом тужбених захтева трећих лица, која се односи на УНМИК према члану 7 Уредбе УНМИК-а бр. 2000/47, „сматраће се неприхватљивом“, из разлога што се овај процес сматра расположивим начином у смислу члана 3.1 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12. Према члану 3.1 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, уобичајену помоћ жалилац треба да потражи кроз начине који су расположиви и довољни да би се добило обештећење у погледу наводних кршења права. У претходним предметима, Комисија је установила да постојање начина о којима је реч мора бити довољно поуздано, не само у теорији него и у пракси, јер, у супротном, они неће имати потребну прихватљивост и делотворност. Обично, Комисија треба да одлучи да ли је расположив начин делотворан у теорији и пракси. Међутим, Административно наређење УНМИК-а бр. 2009/1 је одузело ову надлежност Комисији приморавајући је да узме у обзир процес Уједињених нација поводом тужбених захтева трећих страна као прихватљив и довољан начин. Док се Комисија сложила да више нема надлежност да одреди да ли је процес Уједињених нација поводом тужбених захтева трећих страна приступачан и довољан начин, она је такође сматрала да само покретање примедбе на основу члана 2.2 Административног наређења УНМИК-а бр. 2009/1 не доводи искључиво до закључка да се жалба сматра неприхватљивом. Комисија је сматрала да, када се покрене таква примедба, она мора да утврди да ли је предмет жалбе пред Комисијом такве природе да се разумно може покренути захтев којим може да се бави путем процеса Уједињених нација поводом тужбених захтева трећих страна. Комисија ће прогласити жалбу неприхватљивом само онда када је сигурна да се жалба налази *prima facie* у оквиру делокруга процеса Уједињених нација поводом тужбених захтева трећих страна. Насупрот томе, забрањено јој је да испитује да ли је исход поступка у могућности да пружи довољну одштету у погледу жалбе пред Комисијом, или да ли поступак пружа довољно изгледа жалиоцима за успех. Жалбе у вези са кршењима људских права која се могу приписати УНМИК-у ће се сматрати неприхватљивим према члану 2.2 Административног наређења УНМИК-а бр. 2009/1 до степена да су довели било до личне повреде, болести или смрти, или до губитка или оштећења имовине. Жалбе у вези са кршењима људских права која нису довела до

оштећења такве природе обично неће ићи у супротности са захтевима о исцрпивости процеса Уједињених нација поводом тужбених захтева трећих страна. Видети случај *Кадри Баљај и остали I*, предмет ХРАП бр. 04/07 (друга одлука од 31. марта 2010.) и случај *Н.М. и остали*, предмет ХРАП бр. 26/08 (друга одлука од 31. марта 2010.).

62. У случају *Кадри Баљај и остали I*, у жалби се ради о убиству и/или озбиљном рањавању четири особе које су учествовале на демонстрацијама, делотворности кривичне истраге која је уследила и немогућности да жалиоци поднесу жалбу против УНМИК-а пред било којим судом или другим телом које је у могућности да пружи одштету. Пошто су жалбе већином повезане са употребом силе од стране полиције УНМИК-а, Комисија је закључила да ти делови спадају *prima facie* под процес Уједињених нација поводом тужбених захтева трећих страна. Преостали процедурални аспекти права на живот и права на слободу од мучења као и кршења права на правично суђење и права на делотворан правни лек тичу се поступака, пропуста или ситуација које не доводе јасно до личне повреде, болести или смрти, нити до губитка или оштећења имовине. Према томе, Комисија је закључила да такве жалбе нису покривене процесом Уједињених нација поводом тужбених захтева трећих страна. Међутим, Комисија је сматрала да су материјалне и процедуралне жалбе тако међусобно повезане, да би било неприродно одвојити их. Стога је Комисија прогласила читаву жалбу неприхватљивом. Видети случај *Кадри Баљај и остали I*, предмет ХРАП бр. 04/07 (друга одлука од 31. марта 2010.).

63. Слично, у случају *Н.М. и остали*, жалбу је поднело 143 чланова заједница Рома, Ашкалија и Египћана на Косову (у одлуци наведени као „Роми“), који су, или су били, становници у пет административних кампова УНМИК-а за интерно расељена лица (ИРЛ) широм северног дела Митровице. Сви жалиоци тврде да су претрпели тровање оловом и друге здравствене проблеме по основу загађености тла на локацијама кампова због њихове близине пећима за топљење и рударском-топионичарском басену Трепча и/или због уопштено лоше хигијене и животних услова у камповима. Комисија је 5. јуна 2009. године прогласила прихватљивим материјалне жалбе у својој одлуци о прихватљивости које су све биле директно повезане са првобитним оперативним избором да се интерно расељена лица сместе у кампове о којима је реч и/или са пропустом да се они разместе и накнадним последицама које су довеле до личне повреде, болести или смрти. Комисија је сматрала да ови делови жалбе спадају *prima facie* у оквир процеса Уједињених нација поводом тужбених захтева трећих страна те су се стога сматрали неприхватљивим. Иако поново, процедуралне жалбе које је Комисија прогласила прихватљивим, као што су жалбе са кршењима процедуралних аспеката права на живот и забране нечовечног или понижавајућег поступања, као и у вези са кршењима права на правично суђење и права на делотворни правни лек, тичу се поступака, пропуста или ситуација које нису јасно довеле до личне повреде, болести или смрти, нити до губитка или оштећења имовине. Комисија је сматрала да, као такви, ови делови жалбе нису покривени процесом Уједињених нација поводом тужбених захтева трећих страна. Ипак, Комисија је наставила са тврдњом да су материјалне и процедуралне жалбе које чекају на решење пред Комисијом тако међусобно повезане да би било неприродно одвојити их, што би довело до тога да се материјалне жалбе решавају процесом Уједињених нација поводом тужбених захтева трећих страна, док се истовремено Комисија бави процедуралним жалбама. Стога је Комисија прогласила читаву жалбу неприхватљивом. Видети случај *Н.М. и остали*, предмет ХРАП бр. 26/08 (друга одлука од 31. марта 2010.).

64. Међутим, код обе одлуке, Комисија је запазила да су захтеви о исцрпивости правних лекова, по својој природи, привремена ограничења прихватљивости. Стога је ефекат

изјаве о неприхватљивости по основу неисцрпности расположивих правних лекова у принципу само одложиве природе, а не неопозиве. Према томе, жалиоци су слободни да поново поднесу жалбу пред Комисијом, када се поступак једном заврши. СПГС се сложио са овим закључком, и тврдио је да ће жалилац бити у могућности да поднесе нову жалбу, једном када поступак УН поводом тужбених захтева трећих страна буде завршен, а све „до 31. марта 2010., крајњег рока за подношење жалби (Комисији)“ према члану 5 Административног наређења УНМИК-а бр. 2009/1. Међутим, према том тумачењу, жалиоци би неизоставно прекршили рок од 31. марта 2010. године за подношење жалби будући да је Комисија већала о прихватљивости предмета *Кадри Баљај и остали I* и *Н.М. и остали* у марту 2010. године. Комисија је оценила да би приморавање жалилаца да поново поднесу своје жалбе, које су имале елементе иначе установљене као прихватљиве од стране Комисије према њеним одлукама о прихватљивости од јуна 2008. и јуна 2009. године, пре истека рока који би сигурно прошао пре него што се заврши њихов други поступак, била повреда основних појмова правде. Стога, на основу правила 49 Пословника Комисије, које предвиђа да Комисија решава питања која нису вођена Пословником Комисије, Комисија је одлучила да једном када је завршен процес УН према тужбеном захтеву треће стране, жалиоци могу да захтевају од Комисије да поново отвори поступак а Комисија ће тада одлучити да ли да прихвати такав захтев. Видети случај *Кадри Баљај и остали I*, предмет ХРАП бр. 04/07 (друга одлука од 31. марта 2010.) и случај *Н.М. и остали*, предмет ХРАП бр. 26/08 (друга одлука од 31. марта 2010.).

Поново испитивање прихватљивости

65. Након усвајања Административног наређења УНМИК-а бр. 2009/1, Комисија ће поново размотрити питања прихватљивости која се покрећу након што је она већ донела одлуку о прихватљивости. У предметима где је СПГС већ доставио примедбе УНМИК-а о меритуму жалбе, Комисија ће поштовати правило 33 § 2 свог Пословника и укључити своје разматрање питања прихватљивости у своје мишљење о меритуму, док ће у другим предметима где се о меритуму није у потпуности расправљало, изрећи мишљење о питању прихватљивости путем друге одлуке о прихватљивости. На пример у случају *Кушић*, жалилац се жалила на неспровођење одлуке Комисије за стамбене и имовинске захтеве (КСИЗ) у њену корист, као и на правичност поступка и на саму одлуку КСИЗ-а. Жалба је проглашена прихватљивом у потпуности одлуком Комисије из 2008. године и СПГС је доставио своје примедбе о меритуму жалбе. Међутим, у светлу достављених додатних списа који се тичу жалбе, Комисија је закључила да су додатна питања о прихватљивости покренута стога што је постало јасно да је жалилац примила коначну одлуку КСИЗ-а више од шест месеци пре него што је поднела жалбу Комисији. У таквим околностима, Комисија је покренула питања прихватљивости по свом нахођењу и навела их у телу мишљења. Комисија је закључила да, док сама одлука КСИЗ-а није била спроведена, па је тиме ситуација још увек била у току када је жалилац поднела своју жалбу пред Комисијом, она је у ствари поднела своју жалбу Комисији више од шест месеци након што је примила коначну одлуку КСИЗ-а. Стога, Комисија је прогласила све оне жалбе које су усмерене на правичност поступка, и стога на суштину саме одлуке КСИЗ-а, неприхватљивим јер су ван временског рока. Остатак жалбе који се тиче неспровођења одлуке није прекорачило правило о шест месеци и проглашен је прихватљивим. Комисија је затим наставила да испитује меритум. Видети случај *Надица Кушић*, предмет ХРАП бр. 08/07 (мишљење од 15. маја 2010.).

66. У предметима где стране још увек нису расправљале о меритуму жалбе у потпуности, Комисија ће донети другу одлуку о прихватљивости у складу са

Административним наређењем УНМИК-а 2009/1. Видети случај *Кадри Баљај и остали I*, предмет ХРАП бр. 04/07 (друга одлука од 31. марта 2010.) и случај *Н.М. и остали*, предмет ХРАП бр. 26/08 (друга одлука од 31. марта 2010.).

67. Међутим, у неким случајевима где је СПГС у потпуности расправљао о меритуму жалбе, ако због питања о прихватљивости које се касније јавља жалба постаје потпуно неприхватљива, Комисија неће наставити да се бави жалбом преко мишљења о меритуму које укључује одлучивање о питању прихватљивости, већ преко друге одлуке о прихватљивости. На пример случају *Васић*, жалилац се жалио на то што није био укључен на листи радника који су имали право на део прихода од приватизације своје бивше фирме. Он је већ поднео захтев Посебној комори Врховног суда Косова за питања која се односе на Косовску повереничку агенцију, који је одбијен. Комисија је 2008. године жалбу прогласила прихватљивом. Након што је жалба проглашена прихватљивом, СПГС је доставио примедбе на прихватљивост и о меритуму жалбе, а касније је предложио Комисији да директно контактира Посебну комору, уместо да иде преко СПГС-а. Након прегледања списка које је имала Посебна комора, Комисија је добила документ о „потврди пријема“ који је показао да је опуномоћени представник жалиоца добио коначну одлуку у јулу 2006. године. Комисија је закључила да је услуга опуномоћеног представника иста као и услуга самог жалиоца у сврхе правила о шест месеци, и да је стога жалба поднета више од шест месеци након коначне одлуке о предмету. Као таква, читава жалба пред Комисијом је проглашена неприхватљивом од стране Комисије, другом одлуком о прихватљивости. Видети случај *Ранко Васић*, предмет ХРАП бр. 02/07 (друга одлука од 6. августа 2010.).

6.2. Уклањање с листе

68. Поред случајева у којима жалиоци нису више хтели да наставе са жалбом (као пример видети случај *Гордана Булатовић*, предмет ХРАП бр. 38/09 (одлука од 19. априла 2010.)), Комисија је такође уклонила са листе и оне предмете који су се само понављали од претходно поднетих жалби. Видети случај *Слави Митић*, предмет ХРАП бр. 102/09 (одлука од 19. априла 2010.), случај *Снежана Миленковић*, предмет ХРАП бр. 313/09 (одлука од 19. априла 2010.) и случај *Верица Патрновић*, предмет ХРАП бр. 334/09 (одлука од 9. септембра 2010.).

6.3. Суштинска питања

6.3.1. Одговорност УНМИК-а

69. У случају *Милогорић и остали*, жалиоци су тврдили да допис који је послао директор Одељења правде при УНМИК-у 2004. године у којем наређује судовима да не обрађују одређену категорију нерешених захтева, укључујући оне које су поднели жалиоци, представља директно мешање у судство што је резултирало повредом њихових права на брзо суђење и приступ суду према члану 6 § 1 ЕКЉП. У светлу разних аргумената страна, Комисија је сматрала релевантним да се позове на одговорност УНМИК-а у области примене правде, једном када је компетентна надлежност пренета са УНМИК-а на Привремене институције самоуправе 2004. године, а убрзо након уплитања УНМИК-а, што се налази у самој суштини жалби. На самом почетку Комисија је напоменула да се у складу са Уставним оквиром привремене самоуправе (Уредба УНМИК-а бр. 2001/9 од 15. маја 2001., члан 1.5), судови налазе унутар ПИС-а. Међутим, такође је подсетила да је из Уставног оквира, нарочито из Поглавља 12, резултирало да

СПГС задржи власт надзора над ПИС-ом, њиховим званичницима и агенцијама. Он је посебно имао овлашћење да предузме одговарајуће мере кадгод њихови поступци нису били у сагласности са Уставним оквиром. Пошто је ПИС морао да „поштује и обезбеди међународно призната људска права и основне слободе“, укључујући и она права и слободе који су изнети у бројним међународним инструментима људских права (члан 3.2), СПГС је имао овлашћење да предузме кораке уколико су ова права нарушена. То је Комисију навело на закључак да је УНМИК остао одговоран, у погледу људских права, за сваки поступак или пропуст који се може приписати ПИС-у. Овај приступ је следио након претходног приступа Комисије који је изложен у случају *Спахују*, бр. 02/08, у делимичном мишљењу од 20. марта 2009. године. Коначно, и најзначајније за доношење закључка Комисије, у случају *Милогорић и остали*, непосредна је акција УНМИК-а, тј. Директора Одељења правде, а не било која акција ПИС-а, делотворно спречила судове да се баве предметима жалилаца. Видети случај *Петко Милогорић и остали*, предмети ХРАП бр. 38/08, 58/08, 61/08, 63/08 и 69/08 (мишљење од 24. марта 2010.).

6.3.2. Надлежност *Ratione Temporis*

70. Узимајући у обзир јединствене околности у којима Комисија ради, није неопходно развити само оквир за ситуације које су у току, а почеле су пре 23. априла 2005. године (почетак привремене надлежности Комисије према члану 2, Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12), већ узети у обзир како да се приступи ситуацијама које су још увек биле у току када је УНМИК престао да врши ефективну контролу у одређеним областима након унилатералног проглашења независности од стране косовских власти и постепеног смањења броја радника у УНМИК-у у светлу политичке ситуације на терену током 2008. и 2009. године.

71. Комисија је имала прилику да процени своју надлежност *ratione temporis* у дужини трајања поступака предмета када су судски поступци почели пре 23. априла 2005. године у случају *Емини*. Закључила је да период који треба разматрати за процењивање дужине трајања поступака почиње од датума привремене надлежности Комисије (23. април 2005.). Ипак, у процени тога да ли је временски период који је протекао након 23. априла 2005. године разуман, Комисија ће неизбежно узети у обзир стање у коме се поступак налази у датом тренутку. Случај *Емини* се односио на радни спор између жалиоца и његовог бившег послодавца. Жалилац је започео грађанску парницу 17. априла 2003. године да би заштитио своје право на рад, која је трајала приближно пет година, а завршила се 15. маја 2008. године када је Врховни суд донео своју коначну пресуду. Поступак је тако трајао пет година и двадесет осам дана од чега су три године и двадесет два дана отпали на испитивање Комисије у оквиру њене надлежности *ratione temporis*. Видети случај *Гани Емини*, предмет ХРАП бр. 17/08 (мишљење од 18. јуна 2010.).

72. У предметима *Милогорићи остали*, Комисија је морала да се бави догађајем који се одиграо пре почетка привремене надлежности Комисије што је довело до ситуације која је трајала све до краја УНМИК-ове надлежности у релевантној области. У овим предметима, који формирају део групе предмета познатих као „14.000 предмета“,²³ Комисија је закључила да првобитно кршење које наводе подносиоци жалби произилази из дописа из августа 2004. године упућеног од стране Одељења правде УНМИК-а које је зауставило судске поступке у одређеним групама предмета. Док допис сам по себи није спадао у привремену надлежност Комисије јер је послат пре 23. априла 2005. године,

²³ Видети напомену 22, изнад.

његови ефекти су продужени до 28. септембра 2008. када је отклоњена обустава поступака. Због тога је представљао ситуацију која је трајала све до тог датума. Као и у горе поменутом случају *Емини*, Комисија је узела у обзир период који почиње са почетком привремене надлежности Комисије 23. априла 2005. године, док такође узима у обзир и стање у коме се налазио поступак тог датума. Што се тиче завршетка надлежности *ratione temporis* Комисије у предметима *Милогорић и остали*, Комисија подсећа да су дана 9. децембра 2008. године одговорности УНМИК-а у области правосуђа на Косову престале, а мисија владавине права Европске уније на Косову (ЕУЛЕКС) преузела је пуну оперативну контролу у области владавине права, након саопштења председника Савета безбедности Уједињених нација, 26. новембра 2008. године (S/PRST/2008/44), којим се поздравља даље ангажовање Европске уније на Косову. Тако, док су жалиоци још увек чекали вести о било каквом напретку у њиховим захтевима када је Комисија усвојила мишљење у марту 2010., она је ипак закључила да се период разматрања за овај тип жалбе завршио 9. децембра 2008. године, када је престала одговорност УНМИК-а у области правосуђа на Косову, па према томе и његово управљање над поднетим предметима. Видети случај *Петко Милогорић и остали*, предмети ХРАП бр. 38/08, 58/08, 61/08, 63/08 и 69/08 (мишљење од 24. марта 2010.).

73. Слично томе, у случају *Кушић*, Комисија је сматрала да се тај период њеног разматрања ради испитивања жалби против ДСИП-а и КСИЗ-а завршио по истеку релевантне Уредбе УНМИК-а којом се уређује функционисање организације која је наследила ДСИП, Косовске агенције за имовину, 31. децембра 2008. године. Ово се такође оквирно поклопило са доласком ЕУЛЕКС-а као актера на правном пољу 9. децембра 2008. године. Видети случај *Надица Кушић*, предмет ХРАП бр. 08/07 (мишљење од 15. маја 2010.).

6.3.3. **Право на живот – Члан 2 ЕКЉП**

74. Комисија сматра да нестанак сваке особе на територији Косова у време или близу времена сукоба на Косову доводи до обориве претпоставке да је особа нестала у околностима које су претеће по живот, чиме је УНМИК одговоран да спроведе истрагу о нестанку тог лица према члану 2 ЕКЉП. Видети случај *Б.А.*, предмет ХРАП бр. 52/09 (одлука од 21. октобра 2010.). На пример, у случају *Б.А.*, 80-то годишњи отац жалиоца је нестао одмах након доласка УНМИК-а и КФОР-а на Косово 1999. године. Његово тело је ексхумирано из необележеног гроба у јуну 2000. године, а накнада аутопсија је показала да је преминуо због озбиљне повреде главе. УНМИК је тврдио да, пошто је смрт жртве изазвана тупим ударцем и пошто је он имао 80 година када је нестао, могуће је да је пао и да је његова смрт било несрећни случај. Према УНМИК-у, ово, заједно са чињеницом да његов нестанак није пријављен властима када се догодио, доводи до закључка да је постојало веома мало основе према којој је УНМИК могао да отвори истрагу. Комисија је одбацила аргумент УНМИК-а.

75. УНМИК се не може ослонити на примат надлежности МКСЈ да би се ослободио обавезе према члану 2 ЕКЉП да спроведе делотворну истрагу, бар не без формалног одговора из МКСЈ-а који захтева од УНМИК-а да одложи своју надлежност у том предмету. Видети случај *Б.А.*, предмет ХРАП бр. 52/09 (одлука од 21. октобра 2010.).

76. Као одговор на жалбу у којој се наводи да није постојала делотворна истрага у вези са убиством мужа и сина жалиоца, УНМИК је тврдио да је МКСЈ имало мандат да истражи све злочине који доводе до оптужби за ратне злочине на Косову и да је МКСЈ

доставио само ограничену документацију УНМИК-у у наведеном случају. Према УНМИК-у, он није имао основ по којем би отворио истрагу. Комисија је одбацила ове аргументе, напомињући да није постојао формални захтев за одгађањем од стране МКСЈ-а, који би приморао УНМИК да обустави своју истрагу. Према томе, без обзира на почетно интересовање МКСЈ-а за овај предмет, УНМИК и даље има одговорност да истражи убиства ове две особе према члану 2 ЕКЉП. Видети случај *С.Ц.*, предмет ХРАП бр. 02/09 (одлука од 9. септембра 2010.).

6.3.4. Право на правично суђење – Члан 6 § 1 ЕКЉП

Применљивост члана 6 § 1 ЕКЉП

77. У случају *Вучковић*, жалилац је тврдио да је Комисија за стамбене и имовинске захтеве (КСИЗ), као тело за решавање спорова масовних захтева који се тичу права на стамбену имовину, прекршила право на правично суђење по више основа. Тиме је Комисија била суочена са питањем применљивости члана 6 § 1 ЕКЉП на КСИЗ и њене поступке. Услед стицаја околности, након доласка УНМИК-а на Косово, основане су Дирекција за стамбена и имовинска питања (ДСИП) и КСИЗ од стране УНМИК-а Уредбом бр. 1999/23 од 15. новембра 1999. године о оснивању Дирекције за стамбена и имовинска питања и Комисије за стамбене и имовинске захтеве. Мандат ДСИП-а је служио да регулише стамбена и имовинска питања на Косову и да разреши спорове који се тичу стамбене имовине. Сврха је била да се омогући свеобухватно управљање правима власништва на Косову како би се постигло ефикасно и ефективно решавање захтева који се тичу стамбеног власништва. Уредбом УНМИК-а бр. 1999/23 основан је КСИЗ као орган независан од ДСИП-а који је одговоран за решавање нетрговинских спорова који се тичу стамбеног власништва које му упуту ДСИП, све док СПГС не донесе одлуку да су локални судови способни да спроводе такву функцију. Приликом анализирања овог питања, Комисија је подсетила да се члан 6 § 1 ЕКЉП-а у принципу односи само на процесе пред судом, којим се одређују грађанска права и обавезе. У том контексту, Комисија је напоменула да КСИЗ није суд класичног типа. Он је био тело за обраду масовних захтева које је издавало обавезујуће и применљиве одлуке. Правила процедуре за поступке пред КСИЗ-ом наведена су у Уредби УНМИК-а бр. 2000/60 од 31. октобра 2000. године о Захтевима за стамбену имовину и Правилима о поступцима и доказима Дирекције за стамбена и имовинска питања и Комисије за стамбене и имовинске захтеве, а КСИЗ је одлучивао о захтевима у супарничком поступку на основу правила закона. Ове одлуке су биле коначне и спроведене су од стране административног тела, ДСИП-а. КСИЗ је дакле имао судску функцију, а члан 6 ЕКЉП-а се односио на поступке пред КСИЗ-ом. Међу осталим предметима видети случај *Милије Вучковић*, предмет ХРАП бр. 03/07 (мишљење од 13. марта 2010.), случај *Надица Кушић*, предмет ХРАП бр. 08/07 (мишљење од 15. маја 2010.) и случај *Симо Митровић*, предмет ХРАП бр. 06/07 (мишљење од 17. децембра 2010.).

Право на приступ суду

78. Гаранције које су дате чланом 6 § 1 ЕКЉП, право на правично суђење, осигуравају свакоме, *inter alia*, право да поднесе суду или трибуналу било какав захтев који се тиче његових/њених грађанских права и обавеза, и оно на тај начин представља „право на суд“, чији један аспект чини право на приступ, односно право на покретање поступка пред судом у грађанским предметима. У вези с овим, Комисија је следила принципе које је прописао Европски суд за људска права. Она је подсетила да право на приступ суду не

подразумева само право на покретање поступка, већ и право на добијање „решења“ спора од стране суда. Било би илузорно уколико би правни систем допустио појединцу да поднесе грађанску парницу пред судом, а да се не обезбеди одлучивање о предмету путем коначне одлуке у судском поступку. Било би незамисливо да члан 6 § 1 детаљно описује процедуралне гаранције које су пружене страни у спору – поступци који су праведни, јавни и брзи – а да се овим странама не гарантује да ће њихови грађански спорови добити коначну одлуку. Према ставу Комисије, ово право није апсолутно, већ може да подлеже ограничењима; што је имплицитно дозвољено јер право на приступ по самој својој природи захтева да буде уређено од стране компетентних власти. У том погледу, власти уживају одређено поље слободне процене. Међутим, примењена ограничења не смеју да ограниче или смање приступ који је дат појединцу, на начин или у мери у којој је сама суштина права нарушена. Осим тога, ограничење неће бити у сагласности са чланом 6 § 1 ЕКЉП ако се не бави легитимним циљем и ако не постоји довољно сразмеран однос између употребљеног средства и циља којем се тежи. Видети случај *Петко Милогорић и остали*, предмети ХРАП бр. 38/08, 58/08, 61/08, 63/08 и 69/08 (мишљење од 24. марта 2010.).

79. У предметима *Милогорић и остали*, жалиоци су навели да је изнад поменути допис из августа 2004. послат од стране Одељења правде УНМИК-а, који је зауставио судске поступке за одређену групу предмета, а које је већином поднела етничка група расељених Срба за штету над имовином оштећеном или уништеном после доласка УНМИК-а на Косово 1999. године, касније познати као „14.000 предмета“ (видети изнад §69), довео до повреде разних аспеката члана 6 § 1 ЕКЉП. Што се тиче питања приступа суду, Комисија је приметила да су жалиоци уживали могућност да покрену правне поступке за своје предмете сходно релевантном закону на снази. Они су користили ову прилику тако што су подносили тужбе у којима туже разне власти пред општинским или окружним судовима за штете у погледу своје уништене имовине на Косову. Међутим, грађанске парнице жалилаца су, у самом тренутку подизања тужби, биле усмерене на застој изазван захтевом Одељења правде УНМИК-а од 26. августа 2004. године. Сходно томе, за ове тужбе није започета нити покренута никаква процедура. Релевантни судови нису донели никакву одлуку која се односи на застој поступка у предметима жалилаца. Остатак предмета у овој одређеној категорији предмета суочио се са истим ћорсокаком. Комисија је закључила да је право жалилаца на приступ суду ограничено због иницијативе коју је директно предузео орган УНМИК-а. Као што је назначено изнад, ова ситуација је окончана 28. септембра 2008. године, када је Одељење правде позвало судове да обраде ове случајеве.

80. Установивши да је право на приступ судовима било ограничено, Комисија је затим морала да одреди да ли се УНМИК понашао у оквирима поља слободне процене испитивањем да ли је сама суштина права нарушена и, ако није, да ли мера тежи легитимном циљу и да ли је постојао довољно сразмеран однос између употребљеног средства и циља којем се тежи. У процењивању чињеница, Комисија је приметила да је УНМИК, суочивши се са великом навалицом тужби за одштету за само неколико месеци, одлучио да привремено обустави било какав поступак у овим предметима. На почетку Комисија је сматрала да је ова мера разумна, будући да је требало да траје веома кратко време, а имајући на уму очекивани ток радње који је назначио УНМИК у допису из августа 2004. године, тј. пружање неопходне логистичке подршке и стварање базе података да би се забележио и пратио напредак ових предмета у судовима.

81. Комисија се сложила са УНМИК-ом сматрајући да је било потребно значајно планирање и организација да би се омогућио приступ правди за оне које је УНМИК прихватио као „осетљиву мањинску групу жалилаца“. Комисија је ово сматрала легитимним циљем за учешће УНМИК-а у случају. Комисија је подсетила да у оним ситуација где је поднет значајан број захтева за великом свотом новца против државе, може бити потребно даље регулисање од стране државе и да у том смислу те државе уживају одређена поља слободне процене. Међутим, предузете мере морају бити усклађене са чланом 6 § 1 ЕКЉП.

82. Нашавши да је циљ био легитиман, Комисија је морала даље да настави и одреди да ли је постојао разуман однос између средстава и циљева. Комисија је запазила да је ограничење – у ствари потпуна немогућност да појединци који су изложили овај тип предмета суду изађу пред њега– трајало четири године. УНМИК је тврдио да је првобитно разматрао начине како да се бави предметима ван судског система, али је затим закључио да је најбоље бавити се таквим предметима на суду. Иако је УНМИК препознао потребу да изда нове законе и да оснује додатне институционалне капацитете, заправо ниједан нови закон који би регулисао овај случај није усвојен, и штавише није било јасно који су корици, ако би и постојали, предузети у области изградње капацитета релевантни за овај случај, јер УНМИК није назначио никакве покушаје да поново организује систем. Према процени Комисије, изгледа да се УНМИК надао неко време да ће масовни захтеви нестати након преговора о статусу Косова. Док је вера у успешан исход релевантних политичких преговора свакако била оправдана бар извесно време, након неуспеха таквог споразума питање је требало бити поново разматрано као хитно. Укратко, за четири године, није предузета никаква радња којом би се могло решити ово питање. Није се расправљало нити је показивано да су судови били спремни да се баве овим случајевима до септембра 2008. године, неких два и по месеца пре него што је УНМИК предао надлежност у овој области правосуђа ЕУЛЕКС-у, када је Одељење правде УНМИК-а предложило судовима да обраде случајеве на које је утицала интервенција у августу 2004. године и понудило сву потребну логистичку подршку.

83. У процени свих елемената, Комисија је закључила да УНМИК није успео да постигне разуман однос пропорционалности између примењених средстава и циља коме се тежило. Четири године неизвесности које су жалиоци искусили у погледу тога да ли ће и када њихови случајеви бити обрађени од стране судова појачано је током овог времена чињеницом да допис из августа 2004. године није садржао временски оквир који би омогућио свима да оправдано очекују период када ће судови почети да обрађују њихове случајеве, ако до тога дође. Као што је већ примећено, није усвојен никакав нови закон у међувремену нити су пружени икакви механизми помоћи судовима који би омогућили жалиоцима да реше своје предмете. Укратко, уместо обезбеђивања приступа правосуђу осетљивој мањинској групи тужилаца, Комисија је закључила да им је УНМИК заправо ускратио приступ, прекршивши члан 6 § 1 ЕКЉП. Видети случај *Петко Милогорић и остали*, предмети ХРАП бр. 38/08, 58/08, 61/08, 63/08 и 69/08 (мишљење од 24. марта 2010.).

Правичност поступка у општем смислу

84. Тамо где жалилац тврди да поступак није био правичан и да је довео до неправедног исхода, Комисија проналази кршење захтева за право на правично суђење из члана 6 § 1 ЕКЉП само када је одлука суда тако упечатљива *prima facie* да се поступак може сматрати грубо произвољним. Задатак Комисије није да се понаша као апелациони суд

над КСИЗ-ом. Видети случај *Милије Вучковић*, предмет ХРАП бр. 03/07 (мишљење од 13. марта 2010.). Међутим, према чињеницама у случају *Вучковић*, Комисија је закључила да су аргументи жалиоца били погрешни у смислу чињеница, закона или оба и стога су били одбачени.

Адекватно време које је потребно да се припреми предмет

85. Што се тиче временског рока за обавештавање који треба дати једној страни да би присуствовала расправи или да би поднела доказ, право на правично суђење подразумева да обавештење треба да пружи довољно прилика да се испуне упутства суда или трибунала. Видети случај *Радован Парлић*, предмет ХРАП бр. 01/07 (мишљење од 18. јуна 2010.).

86. У случају *Парлић*, Комисија је била позвана да испита да ли је жалиоцу пружено довољно времена да се појави пред Посебном комором Врховног суда Косова за питања која се односе на Косовску повереничку Агенцију у његовом настојању да буде укључен на листу запослених који су стекли право на део прихода од приватизације бившег друштвеног предузећа. У том предмету, Посебна комора је позвала жалиоца, који се налазио у Србији, на расправу на Косову обавестивши мање од недељу дана унапред. Требало је да жалилац на расправи покаже своју радну књижицу, изјаву о дискриминацији и друге доказе. Из списка је нејасно када је жалилац заправо добио позив, а Комисија је сматрала да га је могао добити и после заказаног датума расправе. При процењивању разумности обавештења, Комисија је прво размотрила постојећи закон. Члан 34.1 Административног наређења 2003/13, у коме су наведени обични поступци пред Посебном комором, предвиђа да се страни мора омогућити обавештење са роком од две недеље до расправе на којој ће се представити докази. Међутим, члан 64.1 тог административног наређења предвиђа да члан 34 није применљив у поступцима који се односе на жалбе против листа запослених који имају право на део прихода од приватизације. Према томе, није пружен никакав минимум времена за достављање обавештења о расправи у поступцима као што је жалиочев. Стога је Комисија морала да одреди да ли је достављено обавештење давало жалиоцу довољно прилике да испуни упутство Посебне коморе.

87. Како би испунио захтев Посебне коморе да предочи одређене доказе, требало је да жалилац обави све неопходне радње како би набавио радну књижицу. Жалилац је био расељено лице које живи ван територије Косова и није га представљао адвокат пред Посебном комором. Он је тврдио да није био у могућности да се врати на Косово да сам узме своју радну књижицу, из безбедносних разлога и због своје материјалне ситуације. У вези са овим СПГС није имао примедбе, иако је тврдио да је жалилац могао да затражи одлагање расправе. Међутим, у наредби којом се захтева присуство жалиоца не помиње се таква могућност. Напротив, изричито се наводи да ће се расправа одржати како је планирано, чак иако се жалилац не појави. Штавише, док члан 34.2 Административног наређења 2003/13 предвиђа да било која од страна може да поднесе захтев за одлагање расправе, и да би таква молба била одобрена „ако страна покаже да је спречена да се појави на расправи због важног разлога“, члан 34 није применљив у поступцима који се односе на жалбе против листе запослених који имају право на удео. Стога, могућност да се жалилац пријави за одлагање у то време није била реалистична. С обзиром на све елементе, Комисија је закључила да је, услед ситуације у којој се нашао жалилац, обавештење од једне недеље да се појави пред Посебном комором и предочи релевантне документе неразумно кратак, јер му такво временско ограничење не дозвољава да

правилно припреми предмет и због тога је у том погледу дошло до кршења члана 6 § 1 ЕКЉП. Видети случај *Радован Парлић*, предмет ХРАП бр. 01/07 (мишљење од 18. јуна 2010.).

Процена доказа

88. Као опште правило, надлежни судови су дужни да процене доказе који су пред њима, као и релевантност доказа које стране желе да предоче. Комисија ће се умешати само када се процена доказа или утврђивање чињеница од стране суда може довести у питање под сумњом да је било очигледно неосновано или на неки други начин произвољно. Комисија неће заменити сопствену процену чињеница проценом надлежног суда трибунала. Задатак Комисије је да утврди да ли су поступци у својој целисти, укључујући начин процене доказа, били праведни. Видети случај *Радован Парлић*, предмет ХРАП бр. 01/07 (мишљење од 18. јуна 2010.).

89. У случају *Парлић*, жалилац је тражио део прихода од приватизације предузећа. Пред Посебном комором Врховног суда Косова за питања која се односе на Косовску повереничку агенцију, он је тврдио да је био запослен у предузећу од 1991. године и да је напустио Косово јуна 1999. године. Изјавио је да сматра да је дискриминисан због чињенице да његово име није наведено на објављеној листи радника који су стекли право на удео. Што се тиче доказа, тврдио је да је његова радна књижица остала у предузећу, а да се листа запослених у предузећу може наћи у евиденцији о запосленима вођеној у његовој пословној јединици. Посебна комора је позвала жалиоца на расправу на којој је требало да приложи своју радну књижицу, изјаву о дискриминацији и остале доказе. Жалилац се није појавио на расправи због разлога наведених у претходним тачкама §§ 85-87.

90. У погледу „изјаве о дискриминацији“, Посебна комора је применила члан 8.1 Закона против дискриминације, којим се терет доказа о дискриминацији пребацује са жалиоца на туженог, Косовску повереничку агенцију, након што је жалилац утврдио „чињенице на основу којих се може претпоставити да је дошло до директне или индиректне дискриминације“. КПА би онда морала да оспори претпоставку, доказавши да није дошло до повреде начела равноправног третмана. Посебна комора је одбацила жалбу са образложењем да жалилац, тиме што се није појавио на расправи и доставио тражене доказе, није доказао да је у време приватизације био запослен и није поднео „изјаву о дискриминацији“ на расправи, чиме није доставио чињенице на основу којих би се могло претпостављати да је дошло до директне или индиректне дискриминације.

91. У својој пресуди, Посебна комора је прихватила жалбе одређеног броја жалилаца, иако и они исто тако нису могли да доставе своје радне књижице. Посебна комора је у овим случајевима прихватила да је дискриминација могла бити резултат „настале послератне ситуације и немогућности [да се жалилац] врати на посао због забринутости за [своју] личну безбедност“ и чињенице „да име [жалиоца] није наведено на објављеној листи иако је [он или она] испунио/ла законске услове за укључивање на листу.“ Са своје стране, Комисија је закључила да је једини разлог због ког је Посебна комора одбацила захтев жалиоца био тај што он није поднео „изјаву о дискриминацији“.

92. Комисија је оценила да, иако је жалилац у својој жалби Посебној комори јасно навео да сматра да је био жртва дискриминације, Посебна комора изгледа није узела у обзир ову изјаву. Чини се да би Посебна комора узела у обзир такву тврдњу само да је званично

потврђена у „изјави о дискриминацији“ каснијег датума. У мери у којој је одлука Посебне коморе протумачена тако да значи да би „изјава о дискриминацији“ могла бити узета у обзир само да је била усмено потврђена од стране жалиоца током расправе, Комисија је то оценила заједно са недостатком адекватног обавештења о расправи (видети изнад §§ 85-87) и закључила је да му Посебна комора није обезбедила правично суђење, прекршивши члан 6 § 1 ЕКЉП. Видети случај *Радован Парлић*, предмет ХРАП бр. 01/07 (мишљење од 18. јуна 2010.).

Независан и непристрасан трибунал

93. Непристрасност, у смислу члана 6 § 1 ЕКЉП, обично означава одсуство предрасуда или пристрасности. Постоје два теста којима се процењује непристрасност трибунала: први се састоји од настојања да се утврди посебно лично убеђење или интерес у датом предмету доносиоца одлуке, а други од тога да се констатује да ли је доносилац одлуке понудио довољне гаранције како би се искључила било каква правна сумња у том погледу.

94. У случају *Митровић*, Комисија је била позвана да утврди да ли је Комисија за стамбене и имовинске захтеве била непристрасан трибунал у светлу чињенице да је иста Комисија која је одлучивала о питањима у првостепеном поступку такође одлучивала о захтеву за разматрање. Видети случај *Симо Митровић*, предмет ХРАП бр. 06/07 (мишљење од 17. децембра 2010.). Будући да жалилац није оспорио саме чланове КСИЗ-а, Комисија је применила објективан тест и размотрила да ли су постојале чињенице које се могу утврдити, а које би могле створити сумње у непристрасност КСИЗ-а, да ли је постојао легитиман разлог да се страхује од тога да КСИЗ није био непристрасан и да ли се може сматрати да је тај страх објективно оправдан. Комисија је такође размотрила судску праксу Европског суда за људска права, према којој се сматра да учешће у апелационом поступку судија који су радили на предмету у првостепеном поступку може конституисати кршење члана 6 § 1 ЕКЉП.

95. Комисија је прихватила да ситуација у којој је иста комисија КСИЗ-а одлучила како о првобитном захтеву тако и о захтеву за поновно разматрање могла да изазове сумње по мишљењу жалиоца које се тичу непристрасности комисије КСИЗ-а. Комисија је затим наставила да процењује да ли су те сумње објективно оправдане. У том погледу, природа процеса поновног разматрања је морала бити узета у обзир. Комисија је подсетила да је чланом 14.1 Уредбе УНМИК-а бр. 2000/60 свим странама у захтеву дозвољено да поднесу захтев за поновно разматрање по основу „(а) подношења законски релевантних доказа, који нису узети у обзир [од стране КСИЗ-а] приликом одлучивања о захтеву“ или „(б) по основу да је постојала материјална грешка у примени ове уредбе“. Док изгледа да први основ ограничава могућност да се добије поновно разматрање на специфичне изузетне околности, други основ је као последицу имао сачињавање захтева за поновно разматрање аналогно жалби у погледу правних или фактичких питања.

96. Такође, обавеза КСИЗ-а да размотри не само нове доказе, већ и доказе који су јој раније поднети током првобитних поступака, потврдила је да се захтев за поновно разматрање не може схватити као посебан правни лек. У том смислу, Комисија је одступила од гледишта које је изразила у својој одлуци о прихватљивости у случају бр. 43/08, *Симић* (одлука од 12. децембра 2008. године, § 14). У случају *Митровић*, жалилац је тврдио у свом захтеву за поновно разматрање, у суштини, да је КСИЗ погрешно проценио елементе овог предмета. Према жалиоцу, он је довољно доказао да је имао

одређена права над траженим станом и да је било начина да се потврди да је живео у том стану пре свог одласка са Косова. Комисија је оценила да је КСИЗ донео одлуку о поновном разматрању након поновног испитивања већ доступних доказа и након нових покушаја да се провере приложени документи и оптужбе које је изнео жалилац. Закључено је да није направљена никаква грешка, да нису изнети никакви нови докази који би захтевали промену одлуке. Стога се Комисији чинило да је КСИЗ заправо позван да поново погледа елементе предмета и да их је он заиста изнова прегледао. Он није ограничио своје поновно испитивање на нове доказе који су изнети.

97. Комисија је подсетила да, према Европском суду за људска права, када се исте судије позивају да одреде да ли су они сами направили „грешку у тумачењу или примени права“ у својој ранијој одлуци, они се заправо позивају „да суде сами себи и својој способности да примене право“. Таква ситуација је довољна да би се сматрало да су страхови у погледу непостојања непристрасности суда објективно оправдани. Следило је да КСИЗ није био непристрасан у смислу члана 6 § 1 ЕКЉП када је требало да испита захтев за поновно разматрање. Видети случај *Симо Митровић*, предмет ХРАП бр. 06/07 (мишљење од 17. децембра 2010.).

Образложена одлука

98. У складу са „начелом повезаним са правилним спровођењем правде, у пресудама судова и трибунала би требало да буду адекватно наведени аргументи на којима су оне засноване“. Међутим, „степен применљивости обавезе навођења аргумената може варирати у односу на врсту одлуке и мора се утврдити у светлу околности предмета“. Видети случај *Симо Митровић*, предмет ХРАП бр. 06/07 (мишљење од 17. децембра 2010.).

99. Такође у случају *Митровић*, жалилац је тврдио да КСИЗ није поверовао у веродостојност уговора о куповини који је он поднео, без објашњења методе верификације коју је КСИЗ користио да би дошао до таквог закључка. Комисија је оценила да, као ни у првобитној одлуци, ни у одлуци о поновном разматрању заиста није објашњено зашто уговор није могао бити верификован. Ова околност покренула је питање да ли се може сматрати да је одлука довољно образложена. Комисија је сматрала да у поступку посебно осмишљеном за масовне захтеве попут оних са КСИЗ-ом, обавеза аргументовања не може се тумачити на исти начин на који се тумачи у регуларним поступцима пред обичним судовима. Комисија није задужена да разрађује општу теорију о овом питању. Она се ограничила на чињеницу да у поступцима масовних захтева попут оних са КСИЗ-ом може бити довољно, са становишта правичности поступка, да се у одлуци трибунала назначи уопштено зашто се дати захтев прихвата или одбацује, без експлицитног навођења конкретних елемената одређеног предмета, под условом да је мишљење у тој одлуци подржано елементима предмета. Задатак Комисије је да докаже да ли таква подршка заиста постоји. Заиста, на основу елемената из предмета, детаљно описаних у мишљењу Комисије, Комисија није могла да нађе наговештај произвољности везано за методу верификације коју користи КСИЗ. Видети случај *Симо Митровић*, предмет ХРАП бр. 06/07 (мишљење од 17. децембра 2010.).

100. Међутим, приликом своје процене тога да ли је одлука довољно образложена, Комисија неће разматрати доказе који нису поднети телу задуженом за одлучивање када је оно доносило своју одлуку. У случају *Анђелковић*, жалилац је Комисији поднела додатни документ као доказ да је становала у предметној имовини у релевантном

периоду. Међутим, чини се да тај документ никада није био поднет КСИЗ-у. Тако је, без обзира на доказну вредност „захтева за поновно укључење струје“, Комисија сматрала да је КСИЗ требало да проучи документ и донесе закључке о његовој доказној вредности. Са своје стране, Комисија је могла само да прегледа оцену дату од стране КСИЗ-а и није могла донети закључке на основу поднетих доказа који никада нису достављени телу чије је доношење одлуке предмет жалбе пред Комисијом. Првобитни пропуст жалиоца да обезбеди такву информацију КСИЗ-у не може се исправити у поступку пред Комисијом. Видети случај *Весна Анђелковић*, предмет ХРАП бр. 11/07 (мишљење од 17. децембра 2010.).

Дужина трајања поступка – судски поступак

101. У погледу дужине трајања поступка у грађанским предметима, разумна дужина трајања поступка мора се проценити у светлу околности случаја и у зависности од следећих критеријума: сложености случаја, понашања жалиоца и релевантних органа и тога шта је доведено у питање за жалиоца у спору. Релевантни органи су одговорни за то да организују свој правни систем тако да омогуће судовима да испуне захтеве из члана 6 § 1 ЕКЉП, укључујући и захтев за суђење у „разумном року“. Међутим, привремени заостатак у раду судова нема за последицу одговорност органа уколико они предузму одговарајуће корективне радње уз потребну ажурност. Видети случај *Гани Емини*, предмет ХРАП бр. 17/08 (мишљење од 18. јуна 2010.) и случај *Симо Митровић*, ХРАП 06/07 (мишљење од 17. децембра 2010.).

102. У случају *Емини*, жалилац је био у радном спору са својим бившим послодавцем и покренуо је грађански поступак како би заштитио своја радна права 2003. године. Поступак је трајао приближно пет година и жалилац је тврдио, између осталог, да је поступак трајао неразумно дуго, чиме је прекршен члан 6 § 1 ЕКЉП. Комисија је оценила да су прошле приближно две и по године (од којих годину и по дана после 23. априла 2005. године, видети изнад, §§ 70-72) док је предмет био на нивоу окружног суда. Комисија је прихватила објашњење суда да је кашњење било изазвано заостатком случајева и недовољним бројем судија који се баве грађанским предметима на суду. Комисија је такође прихватила потешкоће са којима се судови на Косову суочавају у светлу послератне ситуације на Косову. Са друге стране, Комисија је оценила да се чини да није предузета ниједна одговарајућа корективна радња како би се ситуација решила, било од стране УНМИК-а или судова и да, у сваком случају, ако су мере предузете, изгледа да нису дале никакве резултате у релевантном периоду. Према томе, узимајући у обзир шта је било доведено у питање за жалиоца, његово запослење, а самим тим и његова средства за живот, Комисија је оценила да суд није показао неопходно, посебно залагање које се од њега захтевало како према применљивом закону, тако и према ЕКЉП. Стога је закључила да је поступак у овом случају предуго трајао и да није био испуњен захтев о разумној дужини трајања из члана 6 ЕКЉП. Видети случај *Гани Емини*, предмет ХРАП бр. 17/08 (мишљење од 18. јуна 2010.).

103. У случају *Митровић*, релевантан поступак пред КСИЗ-ом почео је 21. марта 2002. године, а завршио се 9. маја 2007. године, када је жалилац добио решење о поновном разматрању. Међутим, период који се треба размотрити почео је од датума привремене надлежности Комисије, односно 23. априла 2005. године. Укупно трајање поступка је према томе пет година, један месец и осамнаест дана, од којих две године и шеснаест дана не одлазе на испитивање Комисије. При процени чињеница, Комисија је прихватила да је случај *Митровић* сложен, али је Комисија била мишљења да питања у овом случају

никако нису јединствена. Комисија је даље напоменула да жалилац није допринео никаквом кашњењу у поступку. У погледу понашања органа, Комисија је оценила да је дошло до значајних кашњења у првобитном поступку, иако је велики део тог периода био ван надлежности Комисије јер се одвијао пре 23. априла 2005. године. Међутим, након тог периода кашњења, првобитни поступак је настављен без значајних кашњења и почетна одлука је усвојена 21. октобра 2005. године, а оверена 5. децембра 2005. године. Жалилац је обавештен о одлуци 12. јануара 2006. године, а одлука му је послата 16. марта 2006. године. Након што је од Канцеларије ДСИП-а у Београду примио захтев за поновно разматрање 24. марта 2006. године, ДСИП је контактирао суседе ради давања изјава сведока, обавестио туженог према захтеву, контактирао жалиоца телефоном за даље информације и доставио извештај о обради захтева 27. октобра 2006. године. КСИЗ је усвојио своју одлуку 11. децембра 2006. године, која је оверена 23. марта 2007. године и послата жалиоцу 7. маја 2007. године. Међутим, за разлику од случаја *Емини*, Комисија је узела у обзир релативну брзину поступка током периода који је размотрила, велики број случајева које је ДСИП добио за доношење пресуде од стране КСИЗ-а, као и логистичке тешкоће са којима се суочио у контексту послератног Косова, и закључила је да, у смислу свих околности предмета, разумно време није прекорачено и да, у овом погледу, није дошло до кршења члана 6 § 1 ЕКЉП. Такође је било важно то што се поступак одвијао пред трибуналом за масовне захтеве, а не пред обичним судом, као и то да се односио на радни спор, за разлику од сукобљених захтева за стамбену имовину. Видети случај *Симо Митровић*, ХРАП 06/07 (мишљење од 17. децембра 2010.).

Дужина трајања поступка – спровођење одлука

104. Спровођење одлуке од стране трибунала саставни је део суђења у смислу члана 6 ЕКЉП. Према томе, неразумно дуго кашњење у спровођењу обавезујуће пресуде може представљати кршење ЕКЉП-а, у зависности од сложености поступка спровођења, понашања жалиоца и надлежних органа, као и износа и врсте одштете о којој је реч. Сложеност поступка спровођења не може ослободити органе њихове обавезе сходно ЕКЉП да гарантују свакоме право на то да обавезујућа и применљива одлука буде спроведена у разумном року. Релевантни органи морају организовати свој правни систем тако да обезбеде спровођење пресуда у разумном року. Као опште мерило, Комисија је усвојила приступ Европског суда за људска права да су кашњења у спровођењу одлуке дужа од годину дана *prima facie* неразумна. Видети случај *Надица Кушић*, предмет ХРАП бр. 08/07 (мишљење од 15. маја 2010.).

105. У случају *Кушић*, жалилац је купио стан на Косову средином 1990-их година. Међутим, претходно је тај стан био додељен другој особи, која је касније изгубила посао и стан који му је био додељен, наводно због дискриминације. Након сукоба на Косову и одласка великог броја неалбанског становништва са Косова, претходни станар је поново почео да станује у истом стану. Жалилац и претходни станар су обоје поднели захтеве КСИЗ-у. КСИЗ је донео одлуку да обе особе имају валидно право на стан. КСИЗ је потврдио овај закључак у својој одлуци о поновном разматрању од 31. марта 2006. године.

106. У складу са Уредбом УНМИК-а бр. 2000/60, КСИЗ је одобрио претходном станару право да станује у стану, под условом да за то плаћа одређену суму. Износ те суме требало је да одреди ДСИП. Када би био обавештен о износу, имао би 120 дана да га исплати ДСИП-у и, у том случају, ДСИП би надокнадио жалиоцу износ који је она платила за куповину стана, плус проценат његове садашње тржишне вредности, као и

трошкове евентуалног реновирања стана. Уколико претходни станар не би желео да исплати ту суму, жалилац би могла да станује у стану. Међутим, према подацима које је КАИ доставио на крају 2008. године, његова одлука није спроведена јер правила којима се уређује надокнада нису још увек била донесена од стране КАИ. Према годишњем извештају за 2009. годину КАИ-а, о питању шеме исплате надокнада се још увек расправљало на крају 2009 године.

107. Приликом процене горе наведених елемената у случају *Кушић*, Комисија је закључила да је на дан када је истекло овлашћење УНМИК-а, одлука КСИЗ-а чекала на спровођење већ годину дана и девет месеци. У то време, жалилац није могла да предвиди када ће одлука бити спроведена. У погледу сложености поступака спровођења и понашања жалиоца, Комисија је закључила да нису постојали поступци спровођења о којима би било речи и да жалилац није допринела кашњењу спровођења. УНМИК се ослањао на сложену правну и политичку ситуацију на Косову да би одбранио кашњење у вези са доношењем прописа неопходних за спровођење одлуке, упркос чињеници да су прописи о којима је реч били предвиђени уредбама УНМИК-а већ 2000. године.

108. Комисија је прихватила да релевантни органи имају прилично широко дискреционо право, посебно у јединственом контексту у оквиру ког УНМИК ради. Међутим, формула за утврђивање износа надокнаде коју треба исплатити је након девет година и даље чекала на усвајање.²⁴ Иако су задржавањем саветника за рад на формули за надокнаде 2004. године начињени позитивни кораци, УНМИК није навео никакве убедљиве аргументе о томе зашто неопходна формула није имплементирана четири године касније, децембра 2008. године, када је он престао да сноси одговорност за рад КАИ. Жалилац је дакле била суочена са несигурношћу чекања током неодређеног периода.

109. Такође, с обзиром на то да би по утврђивању суме коју треба исплатити, претходни станар могао да изабере да ли ће ту суму платити (у том случају би имао право власништва над станом, док би жалилац примила надокнаду) или је неће платити (у том случају не би имао право власништва над станом, док би жалилац имала право власништва), Комисија је закључила да природа саме надокнаде није безначајна. Разлика између два могућа решења овог поступка била је значајна и имала би велики утицај на жалиоца. Ово неслагање између могућих решења довело је Комисију до закључка да је природа надокнаде важан фактор који треба узети у разматрање у случају *Кушић*.

110. Узевши у обзир све горе наведене елементе, Комисија је закључила да је кашњење у спровођењу одлуке КСИЗ-а трајало неразумно дуго и да је дошло до кршења члана 6 ЕКЉП. Видети случај *Надица Кушић*, предмет ХРАП бр. 08/07 (мишљење од 15. маја 2010.).

6.3.5. Право на мирно уживање имовине

111. У случају *Спахују*, Комисија је сматрала да члан 1 Протокола бр. 1 ЕКЉП, којим се штити право на мирно уживање имовине, захтева, на почетку, да свако мешање у нечију имовину мора бити законито. У том случају, Комисија је закључила да пренос овлашћења са Већа Независне комисије за медије на извршног службеника Независне комисије за медије, у погледу овлашћења за изрицање санкција (у овом случају конфискације), није обављен у складу са законом који је био применљив у то време. Будући да је пренос био

²⁴ На усвајање се и даље чека у време објављивања овог извештаја.

незаконит, накнадни налог ивршног службеника Независне комисије за медије за конфискацију емисионе опреме жалиоца такође је био незаконит и њиме је прекршен члан 1 Протокола бр. 1 ЕКЉП. Видети случај *Неџмедин Спахију*, предмет ХРАП бр. 02/08 (мишљење од 26. новембра 2010.).

112. У случају *Кушић*, Комисија је сматрала да је обавезујућа и применљива одлука КСИЗ-а створила право било на надокнаду или повраћај тражене имовине. Стране то нису оспоравале. Комисија је сматрала, следећи судску праксу Европског суда за људска права, да судски створена права, у овом случају било право на надокнаду или право на потпуно уживање имовине, треба да буду сматрана „поседовањем“ у смислу члана 1 Протокола бр. 1 ЕКЉП. С обзиром на то, продуженим неспровођењем одлуке КСИЗ-а од стране органа у корист жалиоца прекршено је њено право на мирно уживање њене имовине. Видети случај *Надица Кушић*, предмет ХРАП бр. 08/07 (мишљење од 15. маја 2010.).

113. У случају *Митровић*, Комисија је оценила да је покренуто питање да ли је члан 1 Протокола бр. 1 ЕКЉП применљив. Концепт „имовине“ на који се указује у првој реченици првог става те одредбе има аутономно значење. Члан 1 Протокола бр. 1 ЕКЉП односи се само на постојећу имовину особе. У одређеним околностима, „легитимно очекивање“ да се добије „имовински објекат“ такође може бити заштићено чланом 1 Протокола бр. 1, под условом да постоји довољна основа за власнички интерес у оквиру примењивог закона, на пример када постоји одређена судска пракса у судовима која потврђује његово постојање. Међутим, ни за једно легитимно очекивање се не може рећи да проистиче из ситуације у којој постоји спор око правилног тумачења и примене закона и када су поднесци жалиоца накнадно одбијени од стране судова. У случају *Митровић*, КСИЗ је сматрао да жалилац није показао да је икада добио спорну имовину у посед. Жалба о којој је реч у суштини је била равна приговору на регуларност и исход поступка пред КСИЗ-ом. Комисија није искључила могућност да се УНМИК може сматрати одговорним за неповољне последице по власничке интересе жалиоца које је узроковала одлука КСИЗ-а, ако би се одлука КСИЗ-а сматрала произвољном или очигледно неразумном. Међутим, Комисија је сматрала, сходно члану 6 § 1 ЕКЉП (везано за правичну расправу), да је КСИЗ навео довољно разлога за своју одлуку и да се његова процена елемената предмета не може сматрати произвољном. Комисија је стога закључила да жалилац није имао „легитимно очекивање“, засновано на примењивом закону, да ће реализовати свој захтев за поседовање стана. Следило је да није било кршења члана 1 Протокола бр. 1 ЕКЉП. Видети случај *Симо Митровић*, ХРАП 06/07 (мишљење од 17. децембра 2010.).

114. У случају *Парлић*, Комисија је такође навела да се УНМИК може сматрати одговорним за неповољне последице по власничке интересе жалиоца које је узроковала одлука Посебне коморе Врховног суда Косова за питања која се односе на Косовску повереничку агенцију, ако би се њена одлука сматрала произвољном или очигледно неразумном. Међутим, Комисија је сматрала да није неопходно да даље разматра ово питање, с обзиром на то да је већ утврдила кршење члана 6 § 1 ЕКЉП. Видети случај *Радован Парлић*, предмет ХРАП бр. 01/07 (мишљење од 18. јуна 2010.).

6.3.6. Забрана дискриминације

115. Опште применљиво правило, иако на изглед неутрално, може довести до различитог третирања људи, *нпр.* на основу њиховог етничког порекла. Када се група људи, због свог

етничког порекла, налази у угроженом положају у односу на особе другог порекла, надлежни органи су у обавези да обратe посебну пажњу на специфичне потребе те групе. Таква посебна пажња је неопходна како у релевантном регулативном оквиру тако и у одлукама у одређеним случајевима. Видети случај *Радован Парлић*, предмет ХРАП бр. 01/07 (мишљење од 18. јуна 2010.).

116. У случају *Парлић*, жалилац је тражио да буде наведен на листи запослених који су стекли право на део прихода од приватизације бившег друштвеног предузећа. Према члану 10.4 Уредбе УНМИК-а бр. 2004/45, бивши запослени који се нису нашли на листи, ипак могу да тврде „да би били регистровани као запослени и да би били запослени да нису били жртве дискриминације“. Жалилац је тврдио да је Посебној комори требало бити довољно јасно да је он управо због свог српског порекла био приморан да напусти Косово и да је дискриминација разлог због ког није више био запослен у време приватизације. Према жалиоцу, Посебна комора је пропустила да призна да је жалилац дискриминисан и тако је сама прекршила право особе да не буде дискриминисана. Комисија је сматрала да се жалилац у суштини жалио на пропуст од стране Посебне коморе да исправи постојећу неједнакост чије су жртве били жалилац и други бивши запослени Срби. СПГС је тврдио да, чак и да је жалилац претрпео дискриминацију, та дискриминација би произашла из околности ситуације настале после сукоба на Косову 1999. године и не би значила било какву одговорност УНМИК-а, у име КПА или Посебне коморе. Комисија је закључила да такав аргумент није примерен. Чак и да је дискриминација била резултат ситуације за коју УНМИК није одговоран, тиме се не умањује његова обавеза да обрати посебну пажњу на специфичне потребе расељених бивших запослених у случајевима приватизације. Видети случај *Радован Парлић*, предмет ХРАП бр. 01/07 (мишљење од 18. јуна 2010.).

7. Препоруке Комисије

117. 2010. године, Комисија је усвојила одређени број мишљења о меритуму у којима је утврдила кршења људских права за која је УНМИК био одговоран. Тешкоћа која се изнова јављала било је питање какве препоруке треба дати у ситуацији у којој УНМИК више није у могућности да има директан утицај на одлуке које се доносе на Косову. УНМИК више не може да измени прописе као што је потребно (односно, у сваком случају, чак и када би изменио релевантне прописе, више не би могао да обезбеди њихово спровођење) нити може да утиче на власти да исправе остале недостатке идентификоване од стране Комисије. Ова ситуација захтевала је од Комисије да буде свесна таквих ограничења при доношењу препорука које би имале благотворан утицај на ситуацију у погледу људских права у жалбама на које се тај проблем односи.

118. У неким случајевима, Комисија је предложила нематеријалну надокнаду за такво кршење (видети случај *Петко Милогорић и остали*, предмети ХРАП бр. 38/08, 58/08, 61/08, 63/08 и 69/08 (мишљење од 24. марта 2010.) и случај *Надица Кушић*, предмет ХРАП бр. 08/07 (мишљење од 15. маја 2010.), између осталих), док је у другим случајевима Комисија признала да је утврђивање кршења адекватна одштета у датим околностима (видети случај *Гани Емини*, предмет ХРАП бр. 17/08 (мишљење од 18. јуна 2010.)). Ипак, у другим случајевима, Комисија је препоручила да УНМИК сам призна да је дошло до кршења и назначила је да би ово признање било довољна надокнада у датим околностима. (видети случај *Неџмедин Спахију*, предмет ХРАП бр. 02/08 (мишљење од 26. новембра 2010.) и случај *Симо Митровић*, предмет ХРАП бр. 06/07 (мишљење од 17. децембра 2010.)).

119. У другим случајевима, Комисија би препоручила УНМИК-у одређене конкретне радње за поправљање ситуације да није чињенице да УНМИК више није у могућности да спроводи свој мандат према резолуцији 1244 Савета безбедности Уједињених нација након унилатералног проглашења независности од стране косовских власти и накнадног развоја догађаја на терену. Прихватајући чињеницу да УНМИК не може више сам да предузме неопходне кораке како би поправио ситуацију, Комисија је препоручила да УНМИК подели своје мишљење са садашњим актерима у том домену како би их једноставно обавестио о мишљењу, а самим тим и о проблемима који постоје (видети случај *Гани Емини*, предмет ХРАП бр. 17/08 (мишљење од 18. јуна 2010.)) или да у другим случајевима активно подстиче надлежне власти да изврше неопходне промене које би омогућиле поправљање ситуације (случај *Надица Кушић*, предмет ХРАП бр. 08/07 (мишљење од 15. маја 2010.)) Заиста, у случају *Кушић*, Комисија је препоручила да УНМИК „настоји, свим расположивим дипломатским средствима у односу на косовске власти, да добије уверавања да ће прописи неопходни за спровођење таквих одлука КСИЗ-а бити донети без одлагања“ (видети случај *Надица Кушић*, предмет ХРАП бр. 08/07 (мишљење од 15. маја 2010.) § 74). Комисија је употребила сличну формулу у случају *Милогорић и остали*, препоручивши да УНМИК „настоји, свим расположивим дипломатским средствима у односу на косовске власти, да добије уверавања да ће предмети поднети од стране жалилаца бити прописано обрађени“ (случај *Петко Милогорић и остали*, предмети ХРАП бр. 38/08, 58/08, 61/08, 63/08 и 69/08 (мишљење од 24. марта 2010.) §52). Истовремено, у случајевима *Кушић* и *Милогорић и остали*, Комисија је такође сматрала да је адекватно да препоручи одговарајућу надокнаду за нематеријалну штету у вези са неспровођењем одлука у имовинским предметима жалилаца пред КСИЗ-ом.

120. У свакој жалби до данас у којој је Комисија пронашла кршење, Комисија је препоручила да УНМИК предузме хитне и ефикасне мере за примену њених препорука и да обавести жалиоца и Комисију о даљем развоју предмета. Примена је даље размотрена у следећем одељку.

8. Реакције УНМИК-а на препоруке Комисије

121. Након усвајања мишљења о меритуму у коме Комисија утврди кршење људских права које се приписује УНМИК-у, Комисија прослеђује то мишљење жалиоцу и УНМИК-у. У својим дописима УНМИК-у, Комисија се позива на чланове 17.3 и 17.4 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12. Чланом 17.3 предвиђено је да СПГС има искључиво овлашћење и дискреционо право да одлучи да ли да предузме мере поводом закључака Комисије, док се чланом 17.4 захтева да одлуке СПГС-а „буду без одлагања објављене на енглеском, албанском и српском језику, на начин који обезбеђује њихову широку дистрибуираност и доступност“. Иако се из интерних дописа Комисији чини да УНМИК обично следи препоруке дате од стране Комисије, такође је тачно да од 13 мишљења која је Комисија усвојила од када је почела са радом, а у којима је утврдила да је дошло до кршења људских права, УНМИК је објавио само своју одлуку о примени препорука Комисије у једном случају. Видети случај *Надица Кушић*, предмет ХРАП бр. 08/07 (мишљење од 15. маја 2010.). Тако је преосталих дванаест мишљења у којима је утврђено кршење у погледу меритума остало без јавног одговора од стране УНМИК-а, укључујући једно мишљење које је Комисија усвојила крајем 2008. године (видети случај *Схаип Канхаси*, предмет ХРАП бр. 04/08 (мишљење од 12. новембра 2008.)). Комисија се

искрено нада да је УНМИК у могућности да објави јавне одговоре на ове жалбе у скорој будућности.

122. У случају *Кушић*, предмет бр. 08/07, УНМИК је објавио следеће саопштење за штампу као одговор на мишљење Комисије:

„Након прегледања мишљења Саветодавне комисије за људска права (ХРАП) у случају Надице Кушић, Специјални представник Генералног секретара Ламберто Занијер обавестио је ХРАП 25. маја [2010.] о следећем односу према препорукама Комисије:

- УНМИК ће захтевати од мисије Европске уније за владавину права (ЕУЛЕКС), која је преузела одговорности у области правде на Косову, да размени информације са релевантним органима на Косову како би осигурала предузимање свих могућих корака за усвајање административних мера неопходних за спровођење свих одлука Комисије за стамбене и имовинске захтеве (КСИЗ) без одлагања.
- Садашње резолуције Генералне скупштине УН не дозвољавају Организацији или њеним мисијама да исплате надокнаду, изузев у случају материјалне штете или физичког угрожавања. УНМИК стога није у позицији да исплати надокнаду за кршење људских права до ког је можда дошло. Међутим, УНМИК ће наставити да ради на овом проблему са седиштем Уједињених нација у Њујорку у циљу привлачења пажње Генералне скупштине на овај проблем, такође узимајући у обзир стандарде о људским правима који преовладавају у контексту у коме УНМИК ради.
- УНМИК ће такође, као што је Комисија препоручила, обавестити жалиоце и Комисију о даљем развоју случаја.“

123. Комисија поздравља конструктиван приступ који је УНМИК усвојио у свом одговору на ово мишљење и његово брзо објављивање и дистрибуисање. Иако Комисија још увек није добила додатне информације од УНМИК-а о даљем развоју случаја, Комисија верује да ће УНМИК доставити додатне информације када оне постану доступне.

124. Међутим, УНМИК-ов став по питању надокнаде нематеријалне штете је да га релевантни прописи Уједињених нација и резолуције Генералне скупштине Уједињених нација спречавају да плати било какву надокнаду жалиоцима у случајевима кршења људских права. Комисија признаје да исплата надокнаде покреће сложена правна питања и нада се да ће ово питање у будућности бити решено. У том контексту, Комисија се позива на препоруке наведене у мишљењу Венецијанске комисије о постојећим механизмима за испитивање усклађености поступака УНМИК-а и ЕУЛЕКС-а на Косову од 21. децембра 2010. године, у којима су предложени неки креативни начини за решавање проблема надокнаде.

125. У једној другој ситуацији која је вредна помена у вези са овим питањем, Комисија је дала одређени број препорука у случају *Спахују*, укључујући то да УНМИК треба да призна да је дошло до кршења члана 1 Протокола бр. 1 ЕКЉП. Видети случај *Неџмедин Спахују*, предмет ХРАП бр. 02/08 (мишљење од 26. новембра 2010.). УНМИК је затим послао писмо жалиоцу, и један примерак Комисији, које је касније објављено у

приштинским медијима. У писму је речено да је УНМИК признао да је дошло до таквог кршења и назначио да ће ускоро бити објављена изјава за штампу. Иако изјава за штампу још увек није објављена, писмо УНМИК-а упућено жалиоцу у коме се признаје да је дошло до кршења добило је велики публицитет у косовским медијима.

Додаци

Додатак А: Уредба УНМИК-а бр. 2006/12 о оснивању Саветодавне комисије за људска права, од 23. марта 2006. године

Додатак Б: Административно наређење УНМИК-а бр. 2009/1 за спровођење Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 о оснивању Саветодавне комисије за људска права, од 17. октобра 2009. године.

Додатак Ц: Правило 33 Пословника Саветодавне комисије за људска права (усвојено 12. фебруара 2010. године)

Додатак Д: Дијаграм тока обраде предмета Саветодавне комисије за људска права

Додатак А: Уредба УНМИК-а бр. 2006/12

UNITED NATIONS
United Nations Interim
Administration Mission in
Kosovo

UNMIK

NATIONS UNIES
Mission d'Administration
Intérimaire des Nations
Unies au
Kosovo

УНМИК/УР/2006/12
23. март 2006. године

УРЕДБА БР. 2006/12

О ОСНИВАЊУ САВЕТОДАВНЕ КОМИСИЈЕ ЗА ЉУДСКА ПРАВА

Специјални представник Генералног секретара (СПГС),

Сходно овлашћењима која су му дата Резолуцијом 1244 (1999) Савета безбедности Уједињених нација од 10. јуна 1999. године,

Узимајући у обзир измењену и допуњену Уредбу Привремене управе мисије Уједињених нација на Косову (УНМИК) бр. 1999/1 од 25. јула 1999. године о овлашћењима Привремене управе на Косову,

За потребе установљења Саветодавне комисије за људска права као привременог тела, у току трајања мандата УНМИК-а, које испитује наводна кршења људских права од стране УНМИК-а,

Овим доноси следећу Уредбу:

ПОГЛАВЉЕ 1: Оснивање и надлежност Саветодавне комисије за људска права

Члан 1

Оснивање Саветодавне комисије за људска права

1.1 Овим се оснива Саветодавна комисија за људска права (Саветодавна комисија).

1.2 Саветодавна комисија испитује жалбе било којег лица или групе појединаца који тврде да су жртве кршења људских права од стране УНМИК-а, на начин наведен у једном или више следећих инструмената:

(а) Универзалној декларацији о људским правима од 10. децембра 1948. године;

(b) Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода од 4. новембра 1950. године са пратећим протоколима;

(c) Међународном споразуму о грађанским и политичким правима од 16. децембра 1966. године са пратећим протоколима;

(d) Међународном споразуму о економским, социјалним и културним правима од 16. децембра 1966. године;

(e) Конвенцији о елиминисању свих облика расне дискриминације од 21. децембра 1965. године;

(f) Конвенцији о елиминисању свих облика дискриминације жена од 17. децембра 1979. године;

(g) Конвенцији против мучења и другог окрутног, нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања од 17. децембра 1984. године, и

(h) Конвенцији о правима детета од 20. децембра 1989. године.

1.3 По завршетку испитивања жалбе, Саветодавна комисија подноси своје закључке Специјалном представнику Генералног секретара. Закључци Саветодавне комисије, који могу да укључују препоруке, имају саветодавну природу.

Члан 2

Временска и територијална надлежност

Саветодавна комисија је надлежна за целу територију Косова и за жалбе које се односе на наводна кршења људских права која су се десила после 23. априла 2005. године, или која произилазе из чињеница које су настале пре овог датума, када те чињенице доводе до настављања кршења људских права.

Члан 3

Критеријуми прихватљивости

3.1 Саветодавна комисија може да се бави неким питањем након што утврди да су сви други расположиви начини за разматрање наведеног кршења искоришћени, а у року од шест месеци од дана доношења коначне одлуке.

3.2 Саветодавна комисија не узима у обзир жалбу која је:

(a) анонимна; или

(b) суштински иста као и предмет који је Саветодавна комисија већ испитала, при чему жалба не садржи нове релевантне информације.

3.3 Саветодавна комисија проглашава неприхватљивом било коју жалбу за коју сматра да је некомпатибилна са људским правима изнетим у једном или више инструмената наведених у горњем члану 1.2, да је очигледно неоснована, или да злоупотребљава право на жалбу.

ПОГЛАВЉЕ 2: Састав и статус Саветодавне комисије за људска права

Члан 4 Седиште и састав

4.1 Седиште Саветодавне комисије је у Приштини.

4.2 Саветодавна комисија се састоји од три члана, од којих је један председавајући Комисије. Најмање један члан Саветодавне комисије мора да буде жена.

4.3 Чланови Саветодавне комисије су међународни правници високог моралног кредибилитета, непристрасности и интегритета са исказаном стручношћу у области људских права, посебно у европском систему.

Члан 5 Наименовање чланова

5.1 Специјални представник Генералног секретара именује чланове Саветодавне комисије на предлог председника Европског суда за људска права.

5.2 Чланови бивају наименовани за период од две године. Наименовање може да буде продужено за наредне периоде од две године.

Члан 6 Заклетва или свечана изјава

По наименовању, сваки члан Саветодавне комисије мора да потпише следећу изјаву у присуству Специјалног представника Генералног секретара или лица које он/она одреди:

„Овим свечано изјављујем:

„Да ћу се приликом вршења своје функције све време држати закона и да ћу поступати у складу са највишим стандардима професионализма и уз највеће поштовање достојанства функције и дужности које су ми поверене.

У вршењу својих дужности, све време ћу се држати највишег нивоа међународно признатих стандарда људских права, укључујући оне који су садржани у принципима Универзалне декларације људских права, Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода са пратећим протоколима, Међународног споразума о грађанским и политичким правима са пратећим протоколима, Међународног споразума о економским, социјалним и културним правима, Конвенције о елиминисању свих облика расне дискриминације, Конвенције о елиминисању свих облика дискриминације према женама, Конвенције против мучења и другог окрутног, нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања и Конвенције о правима детета.“

Члан 7 Имунитет и неприкосновеност

7.1 Просторије које користи Саветодавна комисија су неприкосновене. Архива, досијеи, документи, дописи, имовина, средства и актива Саветодавне комисије, било где да се налазе и било ко да их поседује, су неприкосновени и поседују имунитет од претреса, заплена, реквизиције, конфискације, експропријације или било ког другог облика мешања, било да се ради о извршном, административном, судском или законодавном поступку.

7.2 Чланови Саветодавне комисије имају исти имунитет као и особље УНМИК-а према члановима 3.3 и 3.4 Уредбе УНМИК-а бр. 2000/47 о статусу, привилегијама и имунитету КФОР-а, УНМИК-а и њиховог особља на Косову.

7.3 Генерални секретар има право и дужност да укине имунитет члана Саветодавне комисије у било ком случају у којем би по његовом мишљењу имунитет спречио спровођење правде, при чему он може да буде укинут без штете по интересе УНМИК-а.

Члан 8

Финансијски и људски ресурси

Биће извршени одговарајући аранжмани да би се обезбедило ефикасно функционисање Саветодавне комисије обезбеђивањем потребних финансијских и људских ресурса.

Члан 9

Секретаријат

Стални секретаријат пружа услуге Саветодавној комисији.

ПОГЛАВЉЕ 3: Поступак пред Саветодавном комисијом за људска права

Члан 10

Подношење жалби и представници по службеној дужности

10.1 Жалба мора да буде поднета Саветодавној комисији у писаном облику.

10.2 Жалбу може да поднесе жалилац или, у име жалиоца, члан породице, невладина организација или синдикат.

10.3 У случају неподношења жалбе сходно члану 10.2, Саветодавна комисија може да наменује одговарајуће лице, као представника по службеној дужности, који подноси жалбу и поступа у име наводне жртве или жртава у поступку утврђеном овим Поглављем, ако Саветодавна комисија има поуздане информације да је дошло до повреде људских права.

10.4 Након што представник по службеној дужности поднесе молбу, Саветодавна комисија може да прекине поступак на основу члана 10.3 ако наводна жтрва или жртве не желе да поступак буде настављен или ако наставак поступка из неког другог разлога није у јавном интересу.

10.5 На подношење жалби не плаћа се такса.

Члан 11
Писани поднесци

11.1 Жалба мора да садржи све релевантне чињенице на којима је засновано наводно кршење људских права. Документован доказ може да буде дат у прилогу жалби.

11.2 По пријему жалбе, Саветодавна комисија утврђује да ли је жалба прихватљива. Ако на основу информација садржаних у жалби то не може да буде утврђено, Саветодавна комисија захтева додатне информације од подносиоца жалбе. Ако Саветодавна комисија утврди да је жалба неприхватљива, она доноси одлуку којом одбија жалбу.

11.3 Након што утврди да је жалба прихватљива, Саветодавна комисија упућује жалбу Специјалном представнику Генералног секретара како би од УНМИК-а био добијен одговор на жалбу. Тај одговор мора да буде достављен Саветодавној комисији у року од двадесет (20) дана од дана кад је Специјални представник Генералног секретара примио жалбу.

11.4 Комисија може да захтева од жалиоца и УНМИК-а да поднесу накнадне писане поднеске у одређеном периоду, ако су такви поднесци у интересу правде.

Члан 12
Поверљивост преписке

12.1 Преписка између Саветодавне комисије и жалиоца или лица које поступа у његово/њено име је поверљиве природе.

12.2 Поверљивост преписке прописана чланом 12.1 мора да буде у потпуности примењена кад се жалилац или лице које поступа у његово/њено име налази у притвору.

Члан 13
Учешће пријатеља суда и омбудсмана

13.1 Саветодавна комисија може, кад је то у интересу правде, да позове

(a) пријатеља суда да поднесе писане примедбе; и

(b) омбудсмана да поднесе писане примедбе ако се омбудсман већ бави тим предметом.

13.2 Подношење писаних примедби од стране омбудсмана не доводи у питање овлашћења, одговорности и обавезе омбудсмана на основу важећег закона.

Члан 14
Усмене расправе

Кад је то у интересу правде, Саветодавна комисија одржава усмене расправе.

Члан 15

Захтеви за појављивање лица или за достављање списка

15.1 Саветодавна комисија може да затражи појављивање било којег лица, укључујући особље УНМИК-а, или достављање било којег списка, укључујући досијеа и документацију коју поседује УНМИК, а која може да буде релевантна за жалбу.

15.2 Специјални представник Генералног секретара сарађује са Саветодавном комисијом и пружа јој неопходну помоћ у извршавању надлежности и овлашћења, укључујући, нарочито, обелодањивање списка и информација релевантних за жалбу.

15.3 Захтеви за појављивање особља УНМИК-а или за достављање списка Уједињених нација морају да буду поднети Специјалном представнику Генералног секретара. При одлучивању да ли да прихвати такве захтеве, Специјални представник Генералног секретара узима у обзир интересе правде, промовисање људских права и интересе УНМИК-а и Уједињених нација у целини.

Члан 16

Јавне расправе и приступ документацији депонованој код Саветодавне комисије

16.1 Расправе Саветодавне комисије су у јавном интересу, осим ако Саветодавна комисија у изузетним околностима одлучи другачије.

16.2 Након одобрења Саветодавне комисије, документација депонована код Саветодавне комисије за људска права може да буде стављена на располагање лицу које има легитиман интерес у том предмету, као одговор на писани захтев.

Члан 17

Закључци и препоруке Саветодавне комисије

17.1 Саветодавна комисија доноси закључке о кршењу људских права и, ако је потребно, даје препоруке. Такви закључци и било које препоруке Саветодавне комисије морају да буду достављени Специјалном представнику Генералног секретара.

17.2 Закључци и препоруке Саветодавне комисије морају одмах да буду објављени на енглеском, албанском и српском језику, на начин који обезбеђује широку дистрибуираност и доступност информација.

17.3 Специјални представник Генералног секретара има искључиво овлашћење и дискреционо право да одлучи да ли да поступи на основу закључака Саветодавне комисије.

17.4 Одлуке Специјалног представника Генералног секретара морају одмах да буду објављене на енглеском, албанском и српском језику, на начин који обезбеђује широку дистрибуираност и доступност информација.

Члан 18
Пословник

18.1 Саветодавна комисија усваја пословник о раду. Пословником могу да буду додељена овлашћења и одговорности Секретаријату Саветодавне комисије.

18.2 Након што га Саветодавна комисија усвоји, Пословник мора одмах да буде објављен на енглеском, албанском и српском језику, на начин који обезбеђује широку дистрибуираност и доступност информација.

ПОГЛАВЉЕ 4: Завршне одредбе

Члан 19
Спровођење

Специјални представник Генералног секретара може да донесе било која потребна административна наређења за спровођење ове Уредбе.

Члан 20
Важећи закон

Ова уредба има предност над било којом одредбом важећег закона која није у сагласности с њом.

Члан 21
Ступање на снагу

Ова уредба ступа на снагу 23. марта 2006. године, изузев члана 10 који постаје пуноважан 23. априла 2006. године.

Сорен Јесен-Петерсен
специјални представник генералног секретара

Додатак Б: Административно наређење УНМИК-а бр. 2009/1

UNITED NATIONS

United Nations Interim
Administration Mission in
Kosovo

UNMIK

NATIONS UNIES

Mission d'Administration
Intérimaire des Nations
Unies au
Kosovo

УНМИК/УР/2009/1
17. октобар 2006. године

АДМИНИСТРАТИВНО НАРЕЂЕЊЕ БР. 2009/1

**ЗА СПРОВОЂЕЊЕ УРЕДБЕ УНМИК БР. 2006/12 О ОСНИВАЊУ САВЕТОДАВНЕ
КОМИСИЈЕ ЗА ЉУДСКА ПРАВА**

Специјални представник Генералног секретара (СПГС),

Сагласно овлашћењима која су му дата на основу члана 19 Уредбе Привремене управе мисије Уједињених нација бр. 2006/12 од 23. марта 2006. године о установљењу Саветодавне комисије за људска права, која је измењена и допуњена Уредбом УНМИК-а 2007/3 од 12. јануара 2007. године (Уредба),

Узимајући у обзир Пословник од 5. фебруара 2008. године, који је Саветодавна комисија усвојила сагласно члану 18 Уредбе,

У циљу појашњења карактера и околности поступака за вођење јавних расправа и разматрања прихватљивости жалби од стране Саветодавне комисије за људска права и одређивања рокова за подношење жалби овој Комисији, с обзиром на умањену способност УНМИК-а да ефективно спроводи извршна овлашћења у свим областима из којих проистичу предмети жалби о повредама људских права,

Овим доноси следеће административно наређење:

Члан 1
Јавне расправе

1.1 Јавне расправе Саветодавне комисије за људска права (Саветодавна комисија) морају да буду вођене на начин и у окружењу који омогућава да јасан осећај да поступак нема карактер супротстављања страна буде пренесен свим учесницима и широј јавности, укључујући и медије у случају кад Саветодавна комисија дозволи њихово присуство.

1.2 Током јавних расправа, подносиоцима жалби или њиховим заступницима дозвољено је да дају изјаву у којој сажето износе наводе о повреди људских права, као што су изнети у писаним поднесцима Саветодавној комисији. Током јавних расправа, Саветодавна комисија поставља она питања странама у поступку или њиховим

заступницима којима се објашњава чињенична заснованост жалбе и која су Саветодавној комисији неопходна да у потпуности процени наводе о повреди људских права који су јој предочени.

1.3 Место одржавања и распоред седења за јавне расправе које води Саветодавна комисија морају да буду у складу са не-противничком природом поступка.

Члан 2

Питања прихватљивости

2.1 У било којој фази поступка пред Саветодавном комисијом по жалби везаној за повреду људских права, Саветодавна комисија мора да размотри сва питања која се односе на прихватљивост жалбе пре разматрања меритума.

2.2 Свака жалба која је или може у будућности да постане предмет процеса или поступака УН поводом тужбених захтева трећих лица, на основу члана 7 измењене и допуњене Уредбе УНМИК бр. 2000/47 о статусу, привилегијама и имунитету КФОР-а и УНМИК-а и њиховог особља на Косову од 18. августа 2000. године, сматра се неприхватљивом из разлога што су процес УН по тужбеном захтеву треће стране и поступак на основу члана 7 Уредбе бр. 2000/47 расположиви начини разматрања жалби сходно члану 3.1 Уредбе.

2.3 Коментари о меритуму наводне повреде људских права износе се тек након што Саветодавна комисија заврши своје већање о тој жалби и одлучи о њеној прихватљивости. Уколико питања прихватљивости жалбе буду покренута у било ком тренутку након што Саветодавна комисија донесе одлуку о прихватљивости жалбе и започне разматрање о меритуму, Саветодавна комисија је дужна да прекине своје већање о меритуму све док питање о прихватљивости жалбе не буде у целости поново разматрано и изнова решено.

2.4 Након нове одлуке о прихватљивости, Саветодавна комисија упућује ту нову одлуку Специјалном представнику Генералног секретара у циљу добијања даљих коментара о жалби.

Члан 3

Наименовање и оставка чланова Комисије

3.1 Председник Европског суда за људска права, након што прими захтев Специјалног представника Генералног секретара, предлаже, у складу с важећим правилима УН о набавкама, довољан број погодних кандидата за наименовање сходно члану 5 измењене и допуњене УНМИК/УР/2006/12. Уколико УНМИК не добије ниједан предлог или прими недовољан број предлога у року од месец дана од слања захтева, Специјални представник Генералног секретара може да изврши неопходна наименовања без траженог предлога, након консултација са одговарајућим међународним органима за питања људских права.

3.2 У случају да један или више чланова Саветодавне комисије поднесе оставку, Комисија не доноси одлуке док не буду извршена нова наименовања која ће Комисији омогућити да достигне свој прописани број чланова.

Члан 4
Публикације Саветодавне комисије

Све публикације, објаве и саопштења за штампу Саветодавне комисије објављују се посредством УНМИК Канцеларије портпарола и јавног информисања, која је дужна да Саветодавној комисији помогне кад је реч о њеним званичним саопштењима о свим питањима.

Члан 5
Крајњи датум за подношење жалби

Без обзира на члан 3.1 Уредбе УНМИК бр. 2006/12 о установљењу Саветодавне комисије за људска права, ниједна жалба Саветодавној комисији није прихватљива ако ју је Секретаријат Саветодавне комисије примио након 31. марта 2010. године.

Члан 6
Ступање на снагу

Ово административно наређење ступа на снагу 17. октобра 2009. године и важи за све жалбе поднесене Саветодавној комисији, укључујући оне које се очекују пред Саветодавном комисијом.

Ламберто Занијер
специјални представник генералног секретара

Додатак Ц: Правило 33 Пословника Саветодавне комисије за људска права (усвојено 12. фебруара 2010. године)

Правило 33. Питање прихватљивости покренуто или које се покреће након што је жалба проглашена прихватљивом¹⁹

1. У складу са чланом 2.3 Административног наређења бр. 2009/1, у случају да је покренуто ново питање о прихватљивости или се оно поставља након што је жалба проглашена прихватљивом, Комисија обуставља своје већање о меритуму и одлучује о питању прихватљивости посебном одлуком.
2. Међутим, у ситуацијама у којима је јасно да је Специјални представник Генералног секретара већ у потпуности размотрио меритум жалбе, Комисија може одмах да усвоји своје мишљење о меритуму, у које ће укључити своју одлуку о питању прихватљивости.

Додатак Д: Дијаграм тока обраде предмета Саветодавне комисије за људска права

